

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 29 του Μην 1903

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ύδης Οικονομού αριθ 4 — ΑΡΙΘ. 130

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Η ΚΛΗΡΑ

Αφιερώνεται στον αγώνα του «Νουμά»

Έβλεπα μια νύχτα χιονισμένη από το φεγγίτη. Γλυκοκαμάρινα τή Θειοχάρη. Όλογυρα στο τζάκι ψαθιά κι' άντρομίδες· ένα κούτσουρο στη φωτογωνιά κουρσοκίγες· ο καντηλιέρης διήλωσα φώταγε τὰ γύρω, και στο κέδρινο κανάτι ήταν λαγωνικά σκαλισμένα. Η Θειοχάρη χτενίζοταν, και τὰ μαύρα της μαλλιά έμαυρολόγησαν τόν τόπο. Λαγκρία ήθελε για νά τὰ χτενίση. Ο γέρο-Δάσκαλος όλο έπινε από την τσούτρα και λογάριζε τὸ μουλιασμένο του βιό—χωμένο στα κατώγια. Τί γέρος! Και τί νειά! Έβλεπα τώρα τὰ μαλλιά τῆς Θειοχάρης πὸ εσαλεύαν σά φειδία όλόγυρα της, κι' άκουγα και τὸ γέρο τὰ λόγια πὸ έπερταν στη χόβολη, και κλιόνταν. Έπρεπε νάκούσω τὸν Ψευδοδάσκαλο, τὸν εξηνηταχρονίτη. Κι' άκουσα: ο γέρος: «Γυναίκα, θάλασσα, φωτιά, κακά τρία». Η Θειοχάρη: —άρμόνοντας τὰ μαλλιά της πὸ τῆς σκέπαζαν τὰ μκτια και κοιτάζοντας τον.— «Τί είπες; για ξαναπές' το!» —Ο γέρος: «Κάτι για τούς πεθαμμένους. Τί με τηραζεις έτσι; Πάλε χιονία; Πάλε άμάχη;» Η Θειοχάρη: «Έγώ χιονία; Ω θε μου!» —Ο γέρος: «Πήρες και ξαινεις πάλε μαλλια· όλο και παραδες· όλο κ' έξοδο· γιατί; γιδίμισες τὸ σπιτι σκουτια, ρουχισμό· άργαλειούς κι' άργαλειούς· λείει κανένας πὸς κανεις τὰ προικιά σου... Κακόμοιρος έγώ. Και πὸ νάξεραι· χού! χού! Σὺ άπανταίγεις· νά με κληρονομήσης! Δόλια! Όστοςο ποιός ξέρει... Μπορεί· για νά σου είπὼ· άκούς... δέν άκούς; καλά... Ωχ! και τί δούλευα... Άη στο διάολο για ζωή!» —Η Θειοχάρη έπλεγε τώρα τὰ μαλλιά σὲ δυό χοντρές πλεξίδες. Κάποιος τσάχαλος άκούστηκε στη στράτα κι' άκρουμαίνονταν.— Ο γέρος: «Έρμος κ' έρμος είμαι· δέν άσπύχησα. Έτσι άλωνίζοντας τόσα χρόνια δὲ σὲ διάλεξα...—πίνει—κάμε καλό ν' άγικίσης. Καλό και τούτο. Είμαι: τί είμαι; Ένα ψοφιμι!... Κι' όλο για τὸ βιό μου... Τί νά τὸ κάμω; Στα μάτια μου νά τὸ βάλω; Κάνει, λείει, ο δόλιος ο άθρωπος, κ' ύστερα όλα πάνε στο ποίφ! Χαράς τον πὸυ χορτάσει από τὰ είναι του... Τὸ βιό μου, πὸυ τὸ άναχαράζω σαν τῆ γίδα, για νά πληθαινη, για νά μὸυ φαίνεται πολύ. Τ' άλέθω νά είπούμε! Χί! Χί! Χί!... Καλά, Κυρά· ζῆσε σύ... Μά είμαι κι' άνήμ-

πορος, είμαι... τί είμαι; ένα ψοφιμι. Φέγξ από κοντὰ ντέ! Ναι, πὸυ νά φύγης. σὲ τραβάζει ή σακούλα... μά θά τῆ βρῆς στον τάφο της; Θα τῆ βρῆς;—πίνει—Άς με βοηθήση ή Γιατρίσσα—μεγάλη ή χάρη της—νά ιδῶ παιδί... μά δὲ μπορῶ... και θά ξεκληρήσω... Ω! πάνε τὰ νειάτα; Μαύρα νειάτα... και τώρα... σαν τούτο τὸ παλιόσκουτο με συγκυλάς... καλά, γυναικούλα μου, καλά...—πίνει—όμορφῆ μου γρηούλα... Χί!.. Χί!.. Χί!.. γελῶ... με τὰ σωστά μου... γρηούλα μου... Χί!.. Χί!.. Όχου και ποιός νά τῶξεραι. Δέν κλαίω... μέσα... δέν κλαίω.. Τὸ άρχοντικό μου... γέλασε... τραγούδησε... άς κλάψη τώρα... Και δόξα... και παιδί... Τίποτα! Σταχτη... και ή γενιά!.. Άκληρος κι' άδόξαστος... Κολασμένος θά βγῶ, θε μου... κι' άλάκρος στη ζεταρή μου...—πίνει—Έλα κοντα μου, Θειοχάρη, γρηούλα μου... χί!.. χί!.. νυρούλά μου, έλα στον ξεδοντιάρη... έλα νά σὲ... φιλή... μπά συμπάθα με... κολάστηκα... έλα... θέλω νά είπὼ... νά σὲ προικίσω... Χί!.. Χί!.. γιατί... θά πεθάνω γλήγορα... Δέν έρχεσαι... Δέν έρχεσαι... καλκ!—ή γάτα τρίβεται στα πόδια του.— «Έλα τότες... εσύ... κακομοίρα... γατούλα μου... εφτάψυχη και σύ... Έχεις δόντια... θά φάς... ψάρι... Χί!.. Χί!.. λείει ή Παροιμία...— ή γάτα ξαναστρίφτηκε σιμά του, και ο γέρος τῆ χάιδεψε σκύδοντας τὸ κεφαλι άπάνω της και χαμογελώντας της.— «Δέν έπαιρνα... εμένα κάλλιο... τί μὸυ μελλε... Πῆρα... τί πῆρα;... τῆ φωτιά... και πὸς νά τῆ σβύσω;... Είμαι... γέρος άνήμπερος... για ιδῆς ή Κυρά λακκεί... φάγει... οὔτε δῶ... οὔτε στο κρεβά... άς μὴ τὸ είπὼ... άς τὸ βουλῶσω... Τί τῆ θέλω; Δὲ λείω... είμαι άνήμπερος... Κείνη κρυφτηράει... νειάτα βλέπεις... με θέλει για τῆ σακούλα... μά θά τῆ βρῆ... χωμένη στη γῆς;... Πὸς λείει ο λόγος... Με τὸ νου πλουταίνει ή κόρη... με τὸν ύπνο ή... άκαμάτρα... άς είναι... γέλα με... μπαιζογέλα με... μά κρυφά... μά φανερά... μά στο φῶς... μά στο σκοτάδι... Πάρε μου τὸ βιό μου... στο δίνω τὸ έχει μου... νά πάρε τα οὔλα... κληρονόμησέ με... από ζωντανό...» — Έσηκώθηκε σιγά-σιγά και ζύγωσε τῆ Θειοχάρη πὸυ τὸν άκουε γυρισμένη τῆν εψη της στη φωτιά — «Ένα παιδί... έναν υγιό... μὸυ δίνεις...— τῆς εχτύπησε με τὸ χέρι τῆν κοιλιά, και σωριάστηκε χάμου.— Η Θειοχάρη: «Στῆν όργῆ, γερόστριγγλε!» — Ο γέρος: —σηκώνεται σιγά-σιγά.— «Ω μαύρη ζωή!.. Όχου! άς πάω νά πλαγιάσω... Γιατί δὲ φελάω τίποτες έγώ· καημός, καρδούλα μου». — Σταμάτησε και άκρουμάστηκε.— «Μπόγια εσύ. Πὸυ πῆς και χλιμιντράει... τὸ άτι σου... Θα όργώσης τὸ χωράφι μου;... Θεός, λείει... Θεός!... Καλά, κυρά, τραθίσειαι... δὲ σὲ... σὲ φιλοῦνε τὰ χείλια... τὸυ ψοφιμιού... ο γέρος θά κοιμηθῆ... μά κοιτάζε καλά... Χί!.. Χί!.. Χί!.. θά ζυπνήση... θά ζυπνήση... Για

πὸς μου, Θειοχάρη... για κοιτά... ξέρεις; Χί!.. Χί!.. τὸ τραγούδι πὸυ... λείει... Τώρα ήμέρωσε... τώρα ή αύγή χαράζει... Τώρα τὰ πουλιά... τώρα οί πέρδικες... γλυκολαλῶν... και λένε...» — Σταματάει και γελώντας δυνατὰ πάλε λείει τὸ τραγούδι — «Έύπνα άφέντη μου... ζύπνα καλέ μου άφέντη... Έύπνα, άγκάλιασε... κορμι κυπαρισσένιο... κι' άσπρνε λαιμό... βυζάκια σαν τὸ γάλα... Άνάθεμά το για τραγούδι... άνάθεμά το...» — Γελκει· μπαίνει στην άλλη κάμαρα σκουτάβοντας στην πόρτα.— «Τώρα οί πέρδικες... Που είναι οί πέρδικες;... Πέταξε και μὸυ μείνε ή φωλιά... Χί!.. Χί!.. Χί!.. Ο δόλιος στα χιονία λείει κυλιέμαι...» — Πῆγε κ' έπασε στο κρεβάτι. Ύστερα βαθειά βασίλειψε σιγαλιά· τὸ κούτσουρο άνασειστηκε στη γωνιά, έσπῆθησε, έγειρε στη χόβολη. Η Θειοχάρη σιγοπατώντας ήρθε στη θύρα τὸυ γέρο. Κοιμόταν τώρα. Άπέ ζύγωσε στην όξώπορτα τὸυ τζακιού πὸυ έβλεπε κατά τῆ στράτα. Η γάτα τῆν άκλούθησε. Έκοίταζε από τῆ χαραμάδα. Τὸν είδε σαν σκιαχτρο μέσα στην άσπραδα τὸυ χιονιού. Τὰ χιονία εφώτιζαν τὸν τόπο. Ύστερα σταθηκε άλαχανιστη εκεί. Κι' άκουε τὰ βήματά του κούρια σά βρυκόλακα στο χιόνι· απὲ τῆνοιωσε στα σκαλοπάτια, σαν χτύπους τῆς καρδιάς της. Κείνος άκρουμάστηκε. Δέν άκουσε μιλιά. Ζύγωσε στη χαραμάδα, είδε τὸ φῶς. Κείνη ένοιωθε τῆν άγνα τῆς άναπνοῆς του σιμά της· λαχτάρησε, ανατρίχιαζε. Σά μαγεμένη, σά λιθωμένη στεκόταν. Δέν ήμπορούνε νά κουνηθῆ. Έλυθῆκανε τὰ χέρια της, κ' οί άρμοί της γλυκολῶναν από φόβο μαζῆ. Κείνος άνάσαινε βαθειά και κοιτάζε νά νοιώση τῆς Θειοχάρης τῆν πνοή μέσα από τῆ χαραμάδα. Η Θειοχάρη έπάσκιζε νά τὸυ μιλήση σιγά—μά ή φωνή ξεραίνονταν στο λάρυγγα. Η γάτα ήρθε και χαιδεύτηκε στα πόδια τῆς Θειοχάρης. Έρίγησε. Και κρύωσε. Έτραβῆξε τὸ σούρτη με κοκαλιασμένα χέρια. Μά κόλλησαν εκεί, άσειστα τὰ δάχτυλά της. Τῆς έφάνηκε πὸς ο γέρος έμουρμούρησε. Όχι. Ήταν ο σκύλος πὸυ όνειριάζοταν.

Ο Λοτόμος:—απόξω σιγά, στην χαραμάδα τὰ χείλια του.— «Άνοιξε... πάγωσα... με προδόνει τὸ χιόνι... Τὸρνίθι έλάλησε». — «Θάνοιξω... Θα τρίξη ή πόρτα... θάκούση ο γέρος... Έμπα σιγά... άκούς;...» — «Όπως πέφτει τὸ χιόνι...» — Τρίν... ή πόρτα έτριξε. Άχνα ή μιλιά τους. Χιονισμένος, με τῆ μαύρη του καπότα μπῆκε ο νεός, ο λεβέντης. Μαυροδέρματος, ψηλός, γερός. Έβγαλε τῆν καπότα και φάνηκε ή κορμωστασιά του. Τινάζει χιόνι στα μαλλιά τῆς Θειοχάρης και κείνη χαμογελάει. Πάνε στο τζάκι και πυρώνεται ο νεός. Κείνη κάθεται σιμά του και άπιθώνει τὰ χέρια της στα γόνατά του και τὸν κοιτάζει γλυκά στα μάτια. Η Θειοχάρη: «Είσαι ώρα δῶς;» Ο Λοτόμος: «Ναι· γύριζα στα χιόν-

νια... ἤρθα ἀπὸ τὸ χιονισμένο δάσο... καὶ σὲ καρτεροῦσα...»—κοιτάζει ἀφερέμενα τὴ φωτιά.— Ἡ Θειοχάρη: «Ὅλο καὶ μουρμούριζε, ὁ ἀλλόφυχος, σὴν τὸ στρίγγλο, ὄλο καὶ γιὰ τὸ βιὸ του. Ἄκουε ἐκεῖ ποῦ δὲν ἔχει παιδί... θέλει, λέει, παιδί...»—χαμογελάει.— Ὁ Λοτόμος: ἀφαιρεμένος πάντα σὰ νὰ μὴν ἀκούη.— «Παιδί...»— Ἡ Θειοχάρη τὸν τηράζει πάντα. Μιά πύση μακρυνή.— Ἡ Θειοχάρη: «Ἐρχεσαι ἀπὸ τὸ δάσο; Τί κάνεις;»— Ὁ Λοτόμος: «Κόβω, ὄλο σάπια... Μὰ τώρα μὲ τὰ χιόνια... Κοντὰ εἶναι ἡ ἀνοιξη... καὶ θὰ λιώσουνε... Δὲν τὰ πιάνει προῖόνι... μπλακόνουνε ἀπὸ τὰ χιόνια... εἶναι πολλοὶ Λοτόμοι ἐκεῖ...»—Πύση.— Ἡ Θειοχάρη: «Μὰ τὰ χιόνια δὲ σκεπάζουνε τὰ δεντρά;»— Ὁ Λοτόμος.— ἀφαιρεμένα πάντα.— «Μόνον τὰ σάπια... τὰ ξεθάφτω ἀπὸ τὰ χιόνια... Τὰ κόβω μὲ τὸ τσεκούρι... τὸ τσεκούρι μου ἀκονίζεται στήν ἀσπράδα τοῦ χιονιοῦ... Στὰ γερὰ δὲ σταματᾷ τὸ χιόνι... φεύγει... εἶναι πάντα πράσινα... φροντωμένα... στὸ δάσο.»— Ἡ Θειοχάρη: «Πάρε με στὸ δάσο μιὰ νύχτα σὴν ἀπόψε. Χιονισμένη. Μπορῶ νὰ λοτομήσω;»— Ὁ Λοτόμος: «Νέρθη τὸ καλοκαίρι καλύτερα· τότες ξερομαχῶνε καὶ προιονίζονται εὐκολα...»— Ἡ Θειοχάρη: «Ὅχι· μὲ τὸ τσεκούρι...»—ξεφώνησε τὰ στερνά της λόγια, καὶ ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ λαφίστασε, γάβηξε· ἀκρουμάστηκαν.— Πύση.— Ὁ Λοτόμος: «Πήγες ἄλλη βολὰ στὸ δάσο;»— Ἡ Θειοχάρη: «Πρώτη βολὰ μὲ σένα.»— Ὁ Λοτόμος:—τὴν παίρνει στήν ἀγκαλιὰ του.— «Ἐσὺ τάχα ἤσουναι ἡ Νεράιδα ποῦ θὰ στήσω στὸ δάσο μου; Λοτόμος θὰ κόβω τὰ σάπια δέντρα παλάτι νὰ σοῦ ὑψώσω. Πουρνὸ θὰ τραγουδῶς στὸν ἥλιο καὶ τὴ νύχτα ὄλο τὸ δάσο σύριζο καὶ σύριζο θάντιλαλὴ τὴ γλυκόπερπη ζωή...»— Ἡ Θειοχάρη: «Βασίλεψεν ἡ ὄψη μου στὰ στήθια σου καὶ λάμπει ἐκεῖ πετράδι. Τὰ χεῖλια μου σοῦ ἐχάφησαν τὸ μέλι τῆς φωνῆς σου. Στὰ μάτια σου ἀποκοιμήθη καὶ τὴν ψυχὴ μου, ποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ δάσου μαζ... Καὶ κλώθω τώρα τὸν ὕγιό καὶ τὸν τραγουδιστὴ μας;»—τὸνε φιλεῖ στὰ μάτια.— Ὁ Λοτόμος: «Ὅθι κόβουμε τὰ σάπια δέντρα. Καὶ θὰ στήσουμε γερὰ τὴν ἐκκλησουῖα μας, νὰ λειτουργιοῦμαστε τίποτα ἀπὸ τὴ χώρα καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ παλιὸ καὶ ρεῖπιον. Ὅτε ἀπὸ ἀθρώπινη βοὴ—οὔτε καὶ γλώσσα—μόνον τοῦ δάσου μας βοὴ καὶ λάλημα δικό μας. Καὶ θὰ ζοῦμε στήν ἀγιασμένη γῆς. Τ' ἀλέτρι θὰ στραφῆ στὸ χῶμα· τὸ τσεκούρι στὰ σάπια δέντρα. Καὶ σὲ βρυσοῦλες κρούσταλλου νεροῦ

θὰ ποτιζόμεστε, τὰ μέτωπα στὸν ἥλιο θὰ φυτεύουμε. Ἐτσι θὰ ὀργώσουμε τὴ νέα δεντρογενιά, καὶ θάναστήσουμε τὸ δάσο γερὰ, γιὰ νὰ ξεκινήσῃ σὲ σὲ ἀνάσταση ἀπὸ λαμπάδες...»—Χαράμχτα· ἀπὸ τὸ φεγγίτη πέφτει τὸ πρῶτο θαμπὸ φῶς. Τὸ καντηλιέρι τρεμοσβύνει. Ἡ Θειοχάρη γλαρώνει στήν ἀγκαλιὰ του. Ἄκουε λὲς τίς καρδιές τους.— Σιγαλιὰ.— Ὁ Λοτόμος:—χαϊδεύοντας τίς πλεξίδες τῆς Θειοχάρης.— «Φείδια μουρολογᾶνε καὶ μὲ δένουνε οἱ πλεξίδες σου... Δασώνουν μέσα στὰ σπλάχνα μου καὶ λόγγος εἶναι στήν ψυχὴ μου· κι' ἀπὸ τὸ λόγγο ἀκούω τ' ἀηδῶνια... τ' ἀηδῶνια νῆρχωνται, ἀκούω νὰ κελαιδῶνε...»— Ἡ Θειοχάρη: «Δικίς σου, τραγουδιστὴ μου...»— Ὁ Λοτόμος: «Κρέμα νὰ μὴ κρεμιέται στήν ἀγκαλιὰ σου, στὶς γιομάτες ρόγες σου σὴν τὸ καρπὸ στὸ κλῆμα, ὁ γόνος τοῦ νεοῦ Λοτόμου...»— Ἡ Θειοχάρη: «Δικὴ σου βουλή, ἀλάφι μου, νὰ ποτιστῆς, νὰ δροσιστῆς στήν ἀγκαλιὰ μου... Μὰ ἔχω στεφάνι ἀγκαθερό...»— Ὁ Λοτόμος: «Μὰ δὲν στεφάνι στὴν φωτιά!...»— Ἡ Θειοχάρη: «Μὰ οἱ ρούγες τί θὰ εἰπῶν;»— Ὁ Λοτόμος: «Μέσα στὰ στήθια σου τί κράζει; Ἄκου μονάχα τὴ φωνή σου κ' ἔλα στὸ δάσο. Ἐκεῖ δὲ φτάνουν οἱ καμπάνες τοῦ χωριοῦ... Ὅλα εἶναι γερὰ—ἐξὸν ἀπὸ τὰ σάπια δέντρα ποῦ τὸ τσεκούρι ἀστράφει ἀπάνω τους...»—Τὸ κεφάλι τοῦ γέρου ἀνακαλλιασμένο, μὲ τὰ μάτια πεταμένα ὄζω, τρελλά, γιομάτα μάνητα, πρόβανε κρυφὰ ἀπὸ τὴν πόρτα. Πικροχαμογελοῦσε· ἕνας κόκορας ἐλάλησε. Κεῖνοι ἐσταμάτησαν χωρὶς νὰ τὸνε βλέπουν πίσωθὲ τους.— Ἡ Θειοχάρη: «Καὶ στήν πηγὴ τῆς ἀγκαλιὰς μου θὰ ζήσης ἀληθινὰ καὶ γιὰ πάντα. Τότες στὸ δάσο τὰ δέντρα θὰ τρέμουνε σὲ διαβάνης. Τότες θὲν ἀνεμολογᾷ τὸ δάσο στήν ψυχὴ σου μύριους ἤχους... Τὰ χιόνια μὴν τρομάξεις... Ὅθι ζήσουμε κορακοζῶητοι... Ἀλήθεια μοῦ ἐλοτόμησες τὴν κάσσο γιὰ τὰ παλιὰ φορέματα;»— Ὁ Λοτόμος: «Ναὶ· βιάσου!—τὴ φιλεῖ στὰ μαλλιά— Ἐποῦτες τίς πλεξίδες θὰ τίς ἀπλώσω νὰ σκεπᾶσω τὰ χιόνια...»— Ὁ γέρος:—ἐξεπετάχθη σὴν ζουρλὸς ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἀδράχωντας τὴ Θειοχάρη ἀπὸ τίς πλεξίδες φωνάζει στρίγγλικες φωνές.— «Καὶ μένανε τὰ χρόνια!.. Χωριανοί, φτάστε!... Φτάστε στήν ἀτιμιὰ μου! Φτάστε, χωριανοί, γιὰ τὴ μπομπή! Ἐλθετε στήν μπομπή τῆς ὁμορφῆς μου γυναικούλας!...—φώναζε πάντα μακιασμένος. Ὁ Λοτόμος σταύρωσε τὰ χεῖρια καὶ φαινόταν σὰ νὰ πρόσμενε τὰ στερνά. Ὁ γέρος κρατοῦσε κουλουριάσμενος σὲ φείδια τίς πλεξίδες στὰ χεῖρια του.— Ὁ γέρος: «Χωριανοί! Ἰδέστε τὴ γυ-

ναῖκα τοῦ Ὀβροῦ, τοῦ γέρου Δάσκαλου!.. Χί! Χί!..»—Ἐκλαιγε καὶ γέλαγε μαζὴ μὲ λύσσα. Οἱ χωριανοὶ στὶς φωνές του ὄλο καὶ μαζεύονταν ἀπὸξω ἀπὸ τὴν ἀνοιγμένη πόρτα του, γυναῖκες, ἄντρες καὶ παιδιά.— Ὁ γέρος:—δείχοντας στοὺς συναγμένους χωριανούς τὴ Θειοχάρη, καὶ παίρνοντας τὴν στήν πόρτα γιὰ νὰ τὴν μπομπήσῃ.— «Νάτῃ ἡ Κυρά! Ἡ ἀρχόντισσα στ' ἀρχοντικό μου! Ἐμένα τοῦ Ὀβροῦ! Ἐμένα τὰ κληροῦ!»— Ἡ Θειοχάρη:—ποῦ ὡς ἐτούτη τὴ στιγμή δὲν ἀντιστέκονταν στοῦ γέρου τὰ καμώματα, τὴν ἀναταράζει καὶ πᾶσιζε νὰ τραθηχτή ἀπὸ τὰ χεῖρια του.— «Ἄσε με! Ξεβρωλοχαιασμένοι! Ἄκλιρε! Νὰ ὁ διαλεχτός μου, καὶ νὰ ὁ τίμιος!»—ἐδειχνε τώρα ὀρθωμένη στὴ θύρα τοῦ Λοτόμο μὲ θρίαμβο στὰ μάτια καὶ λαμπράδα τὴν ὄψη της.— Οἱ χωριανοὶ—μουρμούρησαν.— «Καὶ τὸ στεφάνι σου; Ἀθλόηται;!»— Ἡ Θειοχάρη—ποῦ τώρα ὁ γέρος τὴν κοιτάζε πικροχαμογελώντας καὶ λαχανιαζοντας σὲ διψασμένος ἀπὸ τὴν κάψα σκύλος.— «Χωριανοί: Ἄκουστε καὶ κριτές μου γίνεστε! Χωρίζω ἀπὸ τὰ τώρα τὸν Ὀβροῦ, τὸν ξεκληρίζω! Καὶ παληκάρι παίρνω ὅπως στὰ νεκρά μου εἶναι πρεπιὸ, κι' ὅπως μοῦ πρέπει νὰ πορευόμηναι! Δίκια κἀνω χωριανοί;...—Οἱ χωριανοί:—«Δίκια! δίκια!»—ἀποκρίθηκαν—τὰ παιδιά ξανακλῖνε ἀναμπαίζοντας τὸν γέρο: «Τὸν Ὀβροῦ! τὸν Ὀβροῦ! τὸ δάσκαλο... ἄλλα, ἀσκαλε!...»— Ὁ γέρος:—ἀποσβολώθηκε. Μὲ μιὰς ἀρπάζει τὸ κλαδεφτόρι, κι ὅραει σὴν ἀστραπή· ἀδράχνη ἀπὸ τίς πλεξίδες τῆς Θειοχάρη καὶ τίς κόφτει σὺριζα. Μιὰ φωνὴ στρίγγλι βγάνει κείνη.— «Ὠμέναι!..»—Οἱ χωριανοὶ ἔβλεπε νὰ τὸν κοματιάσουν πιστεύοντας πὼς τὴν ἔσφαξε. Μὰ βλέποντας τίς πλεξίδες στὰ χεῖρια του ξανακλῖνε στήν ὁμορφιά, πισωδρομᾶνε καὶ θαυμάζουνε μὲ ξεφωνητά. Ὁ Λοτόμος χυμᾷ νὰ τοῦ κρατήσῃ τὸ χεῖρ, μὰ δὲν ἐπρόφτασε. Ὅστερκα κοιτάζε χλευαστικὰ τὸν γέρο, ἔπλωσε σὴν ἀηδῶν καὶ ἀγκαλιᾶσε τὴ Θειοχάρη. Ὁ γέρος ἔτρεμε ἀπὸ ζήλια, καὶ οἱ χωριανοὶ ἐμουρμούριζαν. Ὁ Λοτόμος: «Γέρο, ἐσὺ ποῦ τὰ χεῖρκα σου σταζοῦν τὸ αἷμα τῆς ἀδικίης ψυχῶνε ποῦ ἀποτύφλωσε, σὲ λίγο τὸ χῶμα θὰ σὲ λιώσῃ, τιμωρώντας σε ἡ ἴδια γῆ, τὸ ἴδιο σκουλήκι ποῦ σέθρεψε. Τὰ μαλλιά θὰ ξαναγίνουν στήν ἀγκαλιὰ μου λόγγος, κι' ἀπὸ τὸ λόγγο θ' ἀκούω τ' ἀηδῶνια νῆρχωνται νὰ κελαιδᾶνε. Μὰ ἐσὺ στάχτη θὰ γενθῆς σὲ λίγο, κι' ἄκλιρος θὰ κότεσαι στὴ γῆς βρωκόλακας!» Καὶ ζᾶφνου ἐπῆρε στὸν ὦμο του τὴ Θειοχάρη, κι' ἄρμηση

ΘΗΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΛΩ ΚΑΙ ΜΗΛΙΩ

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ περασμένου φύλλου).

Ἐχόρτασε ἡ φρουμισμένη Μήλιω. Ἡ λύσσα μαστιγῶνε τὰ σουσοῦμα τοῦ προσώπου της καὶ ὁ ἄφρος τοῦ στομάτου μουσκέθει τίς ξανθιές τρίχες ποῦ σφίγγουν τὰ δόντια. Ἀποκαμωμένη καὶ ἀφθὴ καὶ ζαλισμένη, μόλις βαστιούμενη στὰ πόδια, τηράει μιὰ τὴν ἀσάλεφτη Κάλω, μιὰ τὸ αἱματοθαμμένο φεγγάρι, καὶ ἀφτιάζεται: στὸν μακρινὸ κάμπο μὴν ἀκούεται κανένας θόρυβος. Μὰ ὄλα εἶναι νεκρά. Οἱ ἀλωναστάδες καὶ οἱ θεριστάδες δούλεθαν καλὰ τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα ἐκοιμόντανε σὴν πεθαμένοι. Καὶ εἶταν πολὺ μακριὰ οἱ ἄλλες θημωνιές.

Μία κρυάδα κἀμνει τὴ Μήλιω νὰ σηκῶσει τοὺς

νόμους της καὶ νὰνατριχιάσει. Ἐφοδύθηκε τότες. Χτύπησε τὰ χεῖρια πάνου καὶ μὲ τὰ μάβρα μαλλιά της στὸν ἄνεμο, μὲ τίς ξανθιές τρίχες τῆς κοιτάμενης Κάλως στὸ στόμα, τρέχει μέσα στάγκαθια μακριὰ μακριὰ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ποῦ τῆς ἐγεννοῦσε τὴ φρίκη.

Δ'.

Ἀβάσταχτη πέφτει στὴ θημωνιά της. Ὁ μικρός της ἀδερφός τότες γύριζε ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ τὴν εἶδε ἔτσι.

«Τί ἔχεις, μωρὴ Μήλιω;» τὴ ρωτᾷ τρομαγμένος.

«Ἡ Κάλω, ἡ Κάλω... ἄχ!.. μὲ ξέσκισε ἡ σκύλλα... ἄχ!..» ἐπαράδωνε μέσα στὸν πόνο κ' ἐσφογγίζε τὰ αἵματά της καὶ ἴσιαζε τὰ κουρέλια της.

«Γιατί... γιατί;» πύδ κρυωμένος τῆς εἶπε, σὴν τῆς ἐπίασε τὰ χεῖρια.

«Ἄλί μου! πὼς ἐγίνα ἡ κακοφανισμένη!.. Μὲ πάλεψε ποῦ ἀσπρη μέρα νὰ μὴ δεῖ...»

Κι ἀπλώνει τὸ θυμωμένο ἀπὸ τὰ χτυπήματα σῶμα της στὸ χῶμα, χωρὶς νὰ βγάει μιλιὰ πιά

καὶ μόνο βαριά ἄναστενάγματα τριχυμίζουν τὰ ὀγκωμένα στήθια.

Μανιάζει ὁ Γκουντῆς. Περπατᾷ: μιὰ εἰδὼ καὶ μιὰ ἐκεῖ ἀνήσυχτα, δαγκώνει τὸ μικρὸ του μουστάκι καὶ συχνὰ φέρνει τὸ χεῖρ πίσω στὸ ζωνάρι κατὰ τὸ λαζο. Θωρακετὴν τὴν ἀδερφῆ του καὶ ὁ θυμὸς τὸν ἀμπῶννε καὶ πηδῆσει καὶ νὰφαινεῖ ὀμπρός. Δὲ χάνει καιρὸ. Ἡ μέρα δὲ θὰ εἶναι μακριὰ νὰ φέξει. Καὶ τὸ ἴνι τῆς ἐγδικησῆς ἐργᾶνε τὴ σκέψη του. Χουμάει στὸν κάμπο μὲ τὸ μαχαίρι στὰ χεῖρια σηκωμέν, καὶ πεισμαμένος, σκοτεινιασμένος, σιμώνει τὴ θημωνιά τῆς Κάλως. Τὴν ξανοίγει κοιτάμενη, βλέπει τὰ ξελομένα δεμάτια καὶ νοιώθει τὴν πάλη ποῦ ἐγινε. Δὲ βραδύνει. Μὲ στιβαρὸ χεῖρ χῶνε βαθιὰ τὸ λαζο δυὸ τρεῖς βολές στὰ πλάτια τὰ γυμνά ποῦ τὰ αἷμα εἶταν παγωμένο τώρα· ἕνας κούφιος βόγγος ἀκούστηκε, μὰ χωρὶς νὰ γυρίσει πίσω φέβγει τρεχᾶτος, καθὼς ἔρθε. Ἡ μέρα ἀσπρογαλιάζει κάτω σὲ μιὰ χλωμὴ καὶ ξέθωρη λουρίδα. Βλέπει τὴ λουρίδα ἐκεῖνη ποῦ φέρνει τὸ φῶς καὶ πύδ γλήγορα πατάει τὰ βήματά του. Ἐκεῖ κατὰ τὸν ξεροπόταμο ἀπειροπλῆθος μπκακία μικρὰ σκεπάζουν τὴ γῆς. Τὰ πατάει καὶ θαρρεῖ τὰ πόδια του πὼς γλυστοῦν πάνου σὲ πάγο, ἀκάτωστα καθὼς εἶναι. Καὶ ἡ ψυχὴ του δὲν ἠσυχάζει, μὰ τὸν κυνηγᾷ ἐξ' ὀφθοῦς τῆς τιμω-

κατὰ τὴ στρατὰ πού πήγαμε στὸ δάσο. Ὁ γέρος δαγκώνοντας τὶς πλεξίδες μὲ λύσσα, καὶ τηρᾶζοντα ὕστερα κατὰ τὴ μεριά πού φεύγανε, ξεφώνησε: «Κατάρα σας!» Κι' ἀπέ σηκώνοντας στὸν οὐρανὸ τὰ χέρια: «Ποῖός ἐίναι ὁ Κριτής; Ποῖός ὁ Θεός;»! — Οἱ χωριανοὶ στὰ λόγια ἐτοῦτα, τὸν πετροβολήσανε καὶ τὸν χτυποῦσανε μὲ βόλους χιόνια τὰ παιδιὰ λέγοντάς του: Ὅθρε! Ὅθρε!... Δάσκαλε!... — Ὁ γέρος ξετρεξε καὶ μάζεψε ὅλα τὰ σκουτιὰ τοῦ σπιτιοῦ ἕνα σωρό· στὴν τράβα τοῦ σπιτιοῦ πέρασε ἕνα σκοινί, ἔκαμε θηλειά. Ἀπὲ κέντησε φωτιά στὸ σωρὸ τὰ σκουτιὰ, καὶ σύγκαιρα κραυγάζοντας: «Τώρα λυσοσχετε, σκυλιὰ! Σταυρωτῆδες!» ἐφουρκήστηκε.

Καρδαμύλη.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ *

ΔΑΦΝΗ

Τὰ μυαλὰ ὁ πόνος ταράζει.
Εἶναι δίκιος ὁ θυμὸς του.
Τὴν καρδιὰ κ' ἐμένα σπάζει
Ὁ ἀναπάντεχος καημὸς του.
Δὲ θὰ μιλάγε τὸ στόμα
Ψεύτικα τὴν ὥρα τούτη,
Κι ὅλα ἄς μούταζαν ἀκόμα
Ὅσα εἶναι στὸν κόσμον πλούτη.
Πλερωμὴ ποτὲς δὲν πῆρα·
Καὶ τὴν ὥρα πού τὸ Χάρο
Μοῦ κρυφοτομάζει ἡ μοῖρα
Πλερωμὴ ἡ δόλια θὰ πάρω;
Ξέβρασμα δὲν εἶμαι τοῦ Ἄδη!
Πιὸ πολὺ ἀπὸ σένη κλαίω,
Γιατὶ ρίχνω σου σκοτάδι.
Στὴν ψυχὴ μὲ τὰ ὅσα λέω.
Στανικὰ μου ἦρθα ἐδῶ πέρα
Καὶ μὲ πόδια λυγισμένα.
Δὲ μ' ἀνάγκασε ἡ φοβέρα,
Μόν' τῆς τύχης τὰ γραμμένα.

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 148 φύλλο.

ρίας τώρα καὶ μὲ παράξενα μάτια βλέπει τὸ γαῖμα νὰ στάζει σταλαγματιᾶς ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ μαχαίριου πού ἐσφίγγε ἀπὸ συνήθειο τὸ χεῖρι του.

Ε΄.

Ὅλοι οἱ γειτόνοι τᾶμαθαν ὅσα εἴχαν. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πουργὸ στὴν Καλαμώδουσα οἱ γυναῖκες, καθὼς γιομίζον τὰ σταμνιά τους, ἀκούνε θαυμασμένες τὴν συφορὰ τῆς τίμιας Κάλως κι ὅλες ρέχνουν τὸ βρισίδι στὴ Μήλιω καὶ στὸν ἀδερφὸ τῆς. Ἄφτος ἔχει γίνεϊ ἄφαντος. Οὕτε τὴν ἀδερφή του ξανγκύρισε νὰ ἰδεῖ. Τοῦ ἐσάλεθε τὰ μυαλὰ ἡ ἰδέα πὼς θὰ τὸν ἀλυσσοῦδεναν καὶ θὰ τὸν ἐκλειναν στὴ μουχλιασμένη μπουτρούμα τοῦ κάστρου. Τὰ παράτησε ὅλα καὶ πέρασε τὰ σύνορα γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ. Ἔτσι ἀφῆσε λέρτερη τὴν ἀδερφή του πού κάπια γειτόνισα θὰ τὴν περιποιούντανε κι ἀφτὴν ὥσπου νὰ γερέψει.

Καὶ κάθε μιά ἀπὸ τὶς νέες γυναῖκες σπαζέει σκεφτικιά. Κοιτιοῦνται στὰ μάτια παράξενα καὶ δαγγώνουν τὰ κάτου χεῖλια κουνώντας τὰ κεφάλια των. Ὅλες τὶς συμπιοῦνε, γιατί εἴτανε οἱ πιὸ δουλεφτάρες κοπέλλες κ' οἱ πιὸ ὁμορφες. Στὰ νιάτα των μπροστὰ τὰ μάρμαρα ἐπρόσφερε τὸ λιθάνι τοῦ

Κ' εἶπα ὅ,τι ἤθελα νὰ μείνη
Καὶ γιὰ ἐμὲ κρυφὸ. Μὰ τώρα
Δὲν ξεγίνεται ὅ,τι ἰγίνη·
Ἦ σημαδεμένη ἦρθε ὥρα.
Ψέματα δὲν εἶπα! ἡ Φύση
Φανερόνει στὸ νοῦ μου ὅσα
Δὲ μπορεῖ ἄλλος νὰ γνωρίση.
Ξέρω τῶν πουλιῶν τὴ γλῶσσα,
Τὶ σιγομιλάει τὰ γέρι·
Μὲ τὰ φύλλα ἔταν φιλιέται,
Καὶ σὲ ποῖδ ἀποκάτου ἀστέρι·
Ὁ κάθε ἄνθρωπος γεννιέται.
Τόσον κόσμον ἂν θές νὰ σώσης
— Κι ἄμποτε ἔχτανε ψέμα —
Τὴ Σμαράγδω θὰ στοιχιώτης
Μὲς στοῦ ποταμοῦ τὸ ρέμα.

ΘΩΜΑΣ

Στὰνάθεμα! Τάκούσατε τί εἶπεν ἡ Στρίγγλα;
Ποῖός ἀπὸ σὰς ἔχει καρδιὰ ἄνθρωπο νὰ χτίση;

ΜΑΘΙΟΣ

Ἄρου γραφτό τῆς εἶναι, ἐμεῖς τί φταῖμε τάχα;

ΘΩΜΑΣ

Πιστεύετε πὼς θὰ στεριώση τὸ γιοφύρι;

ΠΕΤΡΟΣ

Γιατὶ ὄχι; Ποῖός τὰ μυστικὰ ξέρει τῆς Φύσης;

ΘΩΜΑΣ

Τῆδε μιά γριὰ τρελλὴ καὶ τὸ πιστέψτε ἀμέσως!

ΜΑΘΙΟΣ

Γιατὶ εἶν' ἐλπίδα μας στερνὴ πὼς θὰ σωθοῦμε.

ΠΕΤΡΟΣ

Τόσους προσμένει ὁ Χάρος, ἄς χαθῆ κ' ἐκεῖνη.

ΘΩΜΑΣ

Ψυχὴ δὲ θὰ χαθῆ. Ὅχι χτίσω τὸ γιοφύρι.

ΜΑΘΙΟΣ

Τόσες φορὲς τάκούσαμε, μὰ ἦταν τοῦ κάκου.

ΘΩΜΑΣ

Ἀκοῦστε με ἄλλη μιὰ φορὰ, δὲ λέω ψέμα.

ΠΕΤΡΟΣ

Ἦ προσταγὴ τοῦ βασιλιὰ δὲν περιμένει.

ΘΩΜΑΣ

Ὅθνηι χτισμένο, πρὶν περάσουν οἱ τρεῖς μέρες.

ΜΑΘΙΟΣ

Ψέματα, ἀφοῦ δὲ χτίστηκε μὲς σ' ἕνα χρόνον.

ΘΩΜΑΣ

Μὰ ἦρθε ἡ στιγμή πού ἡ τέχνη μου θὰ νὰ νικήση.

ΠΕΤΡΟΣ

Τί νίκες καὶ τί τέχνη! Τόδειξες τί ἀξίζεις.

ΣΤ'

Ἔπειτα ἀπὸ μέρες ἡ Κάλω ἔχει γιαντρεφεῖ. Τὰ σημαδία μονάχα φαίνονται στὸ παραμορφωμένο πρόσωπό τῆς καὶ τὸ κεφάλι μαλλιά πολλὰ δὲν ἔχει. Τὸ δίνει ἐλόγγρα μὲ μιὰ μεγάλη μαγουλίκα καὶ βγαίνει ὄξω κάποτε. Τὰ μηλαδέροφα τῆς κατέβηκαν γιὰ λίγες μέρες ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνὰ πού δούλεθαν μπιστικοὶ στὰ μεγάλα πελεγκάτα, μὰ τίποτας δὲ θέλησε ἀφτὴ νὰ πεί, δὲ θέλησε νὰ μολογήσει γιὰ νὰ μὴ γίνεϊ σούσουρο καὶ περιγέλιο τοῦ κόσμου. Τοὺς εἶπε:

«Κάλλιο νὰ γίνω σκουπίδι παρὰ νὰ πῶ λόγο. Ἄφῆστε με, μηλαδέροφα μου, στὸν πόνο μου. Ὁ Θεὸς πού εἶναι δίκιος ἄς κρίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ του».

ΜΑΘΙΟΣ

Λόγια μὴ χάνουμε· θὰ γίνη ὅ,τι εἶπε ἡ Δάφνη.

ΘΩΜΑΣ

Πιστεύετε στὴ μάγισσα κι ὄχι σ' ἐμένα!

ΠΕΤΡΟΣ

Ἄκου, Θωμᾶ, ἡ γυναῖκά σου ὅλους θὰ μᾶς σώση.

ΘΩΜΑΣ

Ποτὲς ἄς μὴ σωθοῦμε, ἂν εἶναι αὐτὸ νὰ γίνη.

ΜΑΘΙΟΣ

Τὸ λές, μὰ ἐμεῖς πού δὲν τὸ θέλουμε, λέμε ὄχι.

ΘΩΜΑΣ

Ἄμα δὲν εἶμα; ζωντανὸς θεὸς νὰ πεθάνη.

ΠΕΤΡΟΣ

Τοῦ κάκου ὅ,τι κι' ἂν πῆς, θὰ στοιχιωθῆ ἡ Σμαράγδω.

ΘΩΜΑΣ

Ἄν σὰς ἀρήσω ἐγώ!

ΜΑΘΙΟΣ

Ναί! κράτησε ἂν μπορήσης

Ὅλους ἐκεῖνους πού σὲ λίγο θὰ τὸ μάθουν.

ΦΛΩΡΟΣ

Πίσω! δὲ βγαίνεις ζωντανὸς ἀπὸ ἐδῶ μέσα.

ΠΕΤΡΟΣ

Στάσου στὴν ἀκρὴ ἐσύ!

ΜΑΘΙΟΣ

Λαχτάρα σου κ' ἐσενα!

ΘΩΜΑΣ

Σύχασε! Φλώρο, τίποτα δὲν κάνει! ἡ βίς.

ΜΑΘΙΟΣ

Πᾶμε νὰ τὸ φωνάξουμε στὸν κόσμον, Πέτρο,

Ὅτι τοῦ ἀρνιέται ἀπ' τὸ χαμὸ νὰ τόνε σώση.

ΘΩΜΑΣ

Σταθῆτε! λυπηθῆτέ με! τίτια λαχτάρα

Ποιὰ τὴν κρατάει καρδιὰ; ἔχετε κ' ἐσεῖς γυναῖκες

Καὶ νοιώθετε τὸν πόνο μου, δὲ θὰ θελήστε

Νὰ μοῦ σπαράχτε τὴν καρδιὰ, γιατί σὰς τόπε

Μιὰ γριὰ τρελλὴ! Σκερπήτέ το· κακοὶ δὲν εἶστε

Νὰ κάμετε κακούργημα πού θὰ σὰς φέρη

Καὶ μὲς στὸν ὕπνο σας τὴν παιδαγωγὴ τοῦ τρόμου.

ΠΕΤΡΟΣ

Τὶ φταῖμ' ἐμεῖς; Μονάχος σου τόχες ζητήσαι

Νὰ χτίσης τὸ γιοφύρι γιὰ νὰ πάρης δόξα.

Ἐσύ τὸ βασιλιὰ θυμώσες τόσο πού ὅλους

Μὲ μιὰ του προσταγὴ στὸ θάνατο μᾶς στέλνει.

Κ' ἐκεῖνοι ἐπίστησαν στὰ λόγια τῆς. Τὴν ἀγαποῦσαν τόσο πολὺ τὴ μονακρίθη πού δὲν κότσανε νὰ τῆς ραγίσουν πιὸ τὴν καρδιὰ. Κ' ἐγύρισαν πάλε στὰ βουνὰ γιὰ τὸ χειμῶνα.

Καὶ ἡ Κάλω κρύβει βαθιὰ, βαθιὰ στὰ πιὸ μυστικὰ κατατόπια τῆς καρδιᾶς τῆς, τὴν ἀγάπη πού τῆς φλογίζει τὴ ζωὴ. Δὲ θέλει νὰ ἰδεῖ ξανὰ τὸν Κόλια, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μέρα πού τὴν ἀντίκρυσε ἀφτὸς ἔτσι ἀσκημισμένῃ καὶ δίχως τὰ ξανθὰ μαλλιά στὸ κεφάλι πού τῆς ἐταίριαζαν ὡς ἕνα φλουροκαπνισμένο στεφάνι. Γιατὶ εἶχε γελάσει ἐμπαιχτικὰ μ' ἀφτὴν πού κατάντησε νὰ χάσει καὶ κάλλη καὶ ὅλα. Τὸ γέννημά τῆς ἐκεῖνη τὴ χρονιά εἴταν καταστραμμένο σκεδὸν καὶ χαμένο καὶ ἀρπαγμένο, γιατί ἀφτὴ δὲ μπορούσε νὰ ἐπιστατεῖ στὸ θέρισμα, στὸ ἀλώτισμα, στὸ λίνισμα, στὸ κουβάλημα.

Καὶ μένει ἀτήρητη μὲ τὰ ξεθωριασμένα μούτρα, χαλασμένη ἀπ' ὄξω, μὰ ἡ ψυχὴ τῆς κρατάει τὴν περηφάνια, τὴ λυχνίζει ἀκόμα τὸ γλυκὸ ὄνειρο τῆς νιότης καὶ μέρα πρὸς τὴ μέρα ἡ κρυφὴ θλίψη ἀπλώνει καὶ τῆς κατατρώγει τὰ σωθικά. Μαραγιάζει ὡς τὸ κομμένο τραντάφυλλο καὶ σήπεται ὡς τὸ πεσμένο κιδόνι.

Ἄλλοτε στὸν ἀργαλιὸ μπροστὰ ἰδιάζει τὸ πανὶ ἢ παίζει μὲ τὰ πόδια τῆς τὶς πατήθρες, ρέχνηι τὴ

Γιὰ τοῦτο τῶρα ποῦ μονάχη μας ἐλπίδα,
'Απόμεινε νὰ κάνουμε ὅ,τι εἶπε ἡ Δάφνη,
'Ἐσύ καὶ τῆς γυναίκας σου τὸ τέλος φέρνεις.

ΘΩΜΑΣ

Πάντ' ἀφορμὴ βρίσκει κανεὶς, ὅταν νὰ διώξη
Θέλει ἀπὸ πάνου του τὸ βᾶρος κάθ' ἐπ' ἐπράξης,
Γι' αὐτὸ κ' ἐσύ τόσο φαρμακερὰ μιλεῖς μου.

ΜΑΘΙΟΣ

Τοῦ κἀκου λόγια χάνουμε. Κ' ἐμεῖς ἂν ποῦμε,
Πῶς δὲν εἶναι σωστὸ νὰ στοιχωθῆ ἡ Σμαράγδω,
Τῶν ἄλλωνων τῆ γνώμη ποιὸς μπορεῖ νὰλλάξῃ;

ΘΩΜΑΣ

Μὰ νὰ τὸ κρύφτε ὡς ποῦ νὰ χτίσω τὸ γιοφύρι.

ΠΕΤΡΟΣ

Κι' ἂν δὲν χτιστῆ κι ὡς τότε ἡ διορία περάσῃ,
Δὲ θὰ κοποῦνε μονομιᾶς τόσα κεφάλια;
Καὶ τότε' ἐμεῖς δὲ θῆμαστε σωστοὶ κακοῦργοι,
Ποῦ τῆ στερνὴ τοὺς κλέψαμε τῆς ζωῆς ἐλπίδα,
Γιατὶ καλοὶ θελήσαμε νὰ σοῦ φανοῦμε;
Δίκαια μιλῶ νομίζω ἂν ὄχι, ὁ Θεὸς ἄς κρίνῃ.

ΘΩΜΑΣ

'Ομπρός, πηγαίνουμε μαζί νὰ τοὺς μιλήσω
Κι ἀνίσως δὲν μπορέσω νὰ τοὺς δεῖξω τί εἶναι
Τὸ πιὸ σωστὸ, τότες... ἄς γίνῃ ὅ,τι θὰ γίνῃ.

ΜΑΘΙΟΣ

Τώρα μὰς μίλησε σωστά; ποιὸς σοῦ ἀντιλεῖ;

ΘΩΜΑΣ

Νὰ μείνης, Φλώρο, ἐδῶ καὶ πὲς πῶς θῆρθω ἀμείσως

ΦΛΩΡΟΣ

'Ὦ σωφρα! τί ἀπόφαση ποῦ πῆρε! Τάχα
Δὲν ξέρει πῶς τῆς μάγισσας τὰ λόγια σ' ὅλους
'Αλήθεια θὰ φανοῦν κι ἀμείσως θὰ πιστέψουν
Σ' αὐτά; Προτῆτερα μονάχος δὲ μοῦ τόπε;
Τί; ζωντανὴ θὰ τῆνε χτίσουν τῆ Σμαράγδω
Μὲς στὰ θεμέλια σὰν τὴν πέτρα; 'Ὦ τρισαλοὶ μου!
Κ' ὕστερα, λέει, νὰ μὴν πιστεύῃς τὰ γραμμένα!
Νὰ τῆ προβαίνει πρὸς τὰ δῶθε τρομαγμένη.

Πῶς νὰ τῆ δῶ χωρὶς νὰ τῆς τὰ φανερώσω;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλώρο, ὁ Θεμὰς ποῦ πάει: βιαστικό τὸν εἶδα
Πέρα νὰ τρέχῃ... μὰ ἔτρεχε σὰν ταραγμένος.

ΦΛΩΡΟΣ

Πάει τῆ φουρτοῦνα ποῦ μὰς βρῆκε νὰ μερώσῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τί θεὸς νὰ πῆς;

ΦΛΩΡΟΣ

Νὰ! νὰ σκεπτῆ μὲ τοὺς μαστόρους.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πῶς τρόμαξα! Καὶ τί ἔλεγαν ἐδῶ τόση ὠρα;

ΦΛΩΡΟΣ

Σκέδια ἐκάναν πῶς θὰ στήσουν τὸ γιοφύρι
Καὶ πῶς ἀπὸ τὸ θάνατο...

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Κλαῖς, Φλώρο; τί ἔχεις;

ΦΛΩΡΟΣ

Τίποτα νὰ... θυμήθηκα κείνους τοὺς ἔρμους
Ποῦ τοὺς προσμένει ὁ θάνατος... καὶ δὲν τὸ ξέρουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τί μὲ κοιτᾶς μὲ τόση λύπη; τί μοῦ κρύβεις

Καὶ πῶς νὰ τὸ πῆς φοβάσαι;

ΦΛΩΡΟΣ

'Αφέντρα μου, δὲν ἔχω
Καρδιὰ ἀπὸ σίδερο νὰ σὲ θωρῶ μπροστά μου
Μὲς στὸν ἀνθὸ τῆς νιότης σου κι ὁμως νὰ ξέρω
'Ὅτι σὲ λίγο... 'ὦ! πῶς τὸ στόμα μου νᾶνοιξῶ
Καὶ νὰ σοῦ πῶ κείνο, ποῦ εἶν' καὶ γιὰ μένα τρόμος!
'Ὅχι ποτιές! Δὲ θὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ μένα.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλώρο, τί λές! Τρελλὰ θηκεις κ' ἔτσι μιλεῖς μου;

'Η γλώσσά σου σὰν τί κακὸ ἀναδεύει κ' εἶναι

Τὰ λόγια σου μισὰ; γλήγορα πὲς μου.

ΦΛΩΡΟΣ

'Αφέντρα,

Δὲ μούπες πῶς θὰ μάχπαξ σὰν ἀδερφό σου;
Θυμάσαι; Τώρα ἤρθε ἡ στιγμή κ' ἐγὼ νὰ δεῖξω,
Πῶς εἶμαι στὰ σωστά ἀδερρός σου κι ἄκουσέ με:
Μαζὶ μου ἔλα νὰ φύγουμε κ' ἐκεῖ ποῦ μάτι
'Ανθρώπινο δὲ θὰ σὲ βλέπῃ νὰ σὲ κρύψω.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλώρο, λησμόνησες τί σοῦ εἶμαι καὶ ποιὸς εἶσαι;

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴν κακοβάνης κι ἄπρεπα δὲ σοῦ μιλάω.
Πῶς νὰ σὲ σώσω ὁ δύστυχος σκέφτουμε κ' μόνο,
Γι' αὐτὸ ἄκουσέ με! καὶ μαζί μου ἀμείσως ἔλα
Νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ...

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ἐάστερα μίλα, Φλώρο!

ΦΛΩΡΟΣ

Καὶ νὰ κρυφτῆς ὅπου τὸ μαῦρο ριζικό σου

Δὲ θὰ σὲ φτάνῃ κι ὅπου ἐγὼ θὰ σὲ φυλάξω.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Νιώσμα διπλὸ τὰ λόγια σου' γι' αὐτὸ δὲν ξέρω
Μὲ γλώσσα ποιὰ νᾶσκεριθῶ στὰ ὅσα ἀγορεύω.
Τί θεὸς νὰ πῆς; Μολόγα το, σωστός ἂν εἶσαι.

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴ μ' ἀναγκάζῃς νὰ σοῦ πῶ τίποτ' ἀκόμα

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μίλα σωστά, προτοῦ ὁ θυμὸς μὲ συνεπάρῃ.

ΦΛΩΡΟΣ

'ὦ! πῶς δὲ θέλεις νὰ μὲ νοιώσης' μὰ δὲ φταῖω,
Τὸ στόμα μου ἂν ἀνοιξῶ καὶ τὰ μάθῃς ὅλα.
Εἶναι τῆς τύχης μου κακομηνητής πάντα
Νᾶμαι σὲ κείνους ποῦ ἀγαπῶ... Μὰ τί νὰ κάμω;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Λέγε ἄφοβα.

ΦΛΩΡΟΣ

Προτῆτερα ἐδῶ μέσα ἡ Δάφνη
Κλεισμένη ἦταν κ' ἔλεγε ὅτι τὸ γιοφύρι
Θὰ στεριωθῆ... πῶς νὰ τὸ πῶ!... μὰ μ' ἀναγκάζῃς.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλώρο, τὸ θέλω νὰ τὰκούσω ὅσο κι ἂν εἶναι

Κακό· ἡ θარიόμοιρη συνήθισα στὸν τράμο.

Λέγε!...

ΦΛΩΡΟΣ

'Αμὰ στὰ θεμέλια τοῦ ἄνθρωπο χτίσουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τρομάρα μου!

ΦΛΩΡΟΣ

Μὰ πρέπει νᾶνκι καὶ γυναῖκα

Νὰ γίνῃ ταῖρι τοῦ στοιχείου, ποῦ θυμωμένο
Μὲ τῆ γενιὰ τοῦ ἀρνῆτη μου εἶναι, γιατί πῆρε
Τὸ ταῖρι τοῦ παπποῦς του μὴ φορὰ. Καὶ θέλει,
Εἶπεν ἡ Δάφνη, τὸ στοιχὶ μονάχα... εἰένα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου! μάννα!

ΦΛΩΡΟΣ

'Ὁ δύστυχος! γι' αὐτὸ σοῦ λέω
'Ἐλα νὰ φύγουμε, προτοῦ τὸ μάθουν ὅλοι,
Καὶ λυσσασμένοι ἐρθουν ἐδῶ γιὰ νὰ σὲ πάρουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου! μάννα μου!

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Σμαράγδω, τί ἔχεις;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα!

σαήτα καὶ γυφαίνει. Ἄλλότε τραγουδαὶ θλιμμένη
καὶ πέρτει πάλι στὰ παλιὰ τῆς χρόνια γιὰ νὰ να-
νουριστεῖ στὴν ἀντάρρα μικρῆς φεγγαρόφωτης να-
χτιᾶς ποῦ ἀπὸ τότες δὲν ἐτόλμησε πιὰ νὰ κοιτᾶξει
στὸ πρόσωπο τὸν κόσμον ὅλον.

Τὰ δειλινὰ κάποτε, ὅταν συλλογιέται τῆ περα-
σμένη ζωοῦλα τῆς, τὴν παίρνει τὸ παράπονο καὶ τί-
τια λόγια λέει. «Ἐἶμαι σὰν ἓνα ἔρημο πουλί ποῦ
ἔχασε τὸ δρόμο του κ' ἐκῆθησε σ' ἓνα βράχο νὰ
περιμένει ἴσως καὶ περᾶσει κάνας σύντροφος. Ἡ κου-
κουβάγια ἔχει μιά φωλιά καὶ περνᾶει τίς νύχτες μὲ
τὰ πουλάκια τῆς. Ἐμένα ἡ γενιὰ μου θὰ στεριέψει
καὶ παντερημασμένο θὰ εἶναι τὸ σπῆτι μου. Ἐδῶ
στὸν ἀργαλιὸ ἀπὸ κάτου θὰ φυτρώσει μούχλα κ'
ἐκεῖ ἀνάμεσα στὸ σγουρὸ βασιλικὸ τὰ φιδουκιγέρια
θὰ πετάζουν πάνου. Ἐγὼ δὲ θὰ χαρῶ παιδιὰ καὶ
τὸ γάλα μου θὰ ὀμπιάσει μὲς τὰ στήθια μου.
Κοίτα! Ὁ ἥλιος δὲν ἐβασιλεψε καὶ τὸ μισοφῆγαρο
ἄσπρισε στὰ οὐράνια. Τί γλήγορα ποῦ ἔτρεχε σῆ-
μερα τὸ ἄτι τοῦ τὸ ρούσι! Τὰ μεσημέρια πέρασε κι
ὁ δρόμος ἔβαζε ἀπ' τὸ περπάτημα του. Ἡ σκο-
τεινιά μου θάμπωψε τὰ μάτια καὶ πρέπει στὴ νύχτα
νάναφτουμε τὸ καντήλι... Πεθαμμένη μαννοῦλα μου,
ἀπὸ πότες ἔχω ποῦ δὲ σοῦφερα λάδι;...»

Ζ΄.

Στὰ ἀμπέλια τὰ κλήματα εἶναι γιομάτα ἀπὸ
πράσινα φύλλα καὶ λυγίζουν χάμου ὡς τίς χωματιές
ἀπὸ τὰ πολλὰ σταφύλια. Ὁ τρύγος κοντέθει καὶ οἱ
χωριάτες ξαποστύνουν ἀπὸ τίς δουλιές τῶν ἀλωνι-
σμάτων γιὰ λίγες μέρες. Οἱ συκοφάνηδες πετοῦνε ὁ-
λόγυρα στὶς συκιές καὶ μὲ τῆ μύτη των τρυπάνε
τίς πράσινες καὶ μελάνες φλοῦδες τῶν σύκων γιὰ νὰ
φᾶνε τὸν κόκκινο μέσα καρπὸ. Λαγοῦδια πηδοῦνε
στὰ ἀλαργώτερα ἀμπέλια καὶ οἱ λαγονίκες ἔσπρω-
των τὰ κυνηγοῦνε· ὁ κυνηγὸς σουρίζει ἀπὸ κοντὰ
καὶ χιουμίζει τὰ σκυλιά. Εἶναι οἱ πιὸ ζωερὲς μέρες
τοῦ χρόνου μὲ τῆ χαρὰ γιὰτὶ ἐφυγε ἡ κᾶφα τοῦ κα-
λοκαιριοῦ, μὲ τῆ μελλοῦμενη ἐλπίδα τοῦ θροσανοῦ
καὶ πλουσιοῦ χυνοπώρου. Τὸ μὰτι· χαίρεται νᾶπλώ-
νεται στὴν πρασινάδα ἐκείνη καὶ ἡ καρδιὰ ἀναγα-
λιάζει μὲ τὴν πολλὴ τῆς δύναμη.

Ὁ Κόλιας εἶναι ντραγάτης. Ἡ ψηλή του ντρα-
γασιά φαίνεται ἀπὸ πολὺ μακριὰ κ' ἓνας πλάτανος
πελώριος τὴν ἠσκιάζει τὰ δειλινὰ, ὄντας ὁ ἥλιος
κλῶθει νὰ τσακίσει.

Εἶναι νύχτα καὶ περιμένει τῆ Μήλιω. Σ' ἓνα
πανιέρι μέσα ἀπὸ βούρλα πλεγμένο—οἱ τσιγκάνοι

τοῦ τὸ ἐφκίασαν—εἶχε διαλέξει τὰ πιὸ γλυκὰ καὶ
μυρωδάτα σταφύλια καὶ τὰ φτασμένα σύκα χοντρά
σὰν τὸ γρόθο. Πάνου στὰ ξερόφουλλα τῆς ντραγα-
σιας μισοσαπλωμένος καπνίζει τὸν μυρωδάτο καπνὸ
καὶ φυλάγει τὰμπέλια κοιτᾶζοντας μακριὰ καὶ ὁ-
λόγυρα· μὰ πιὸ πολὺ καὶ πιὸ συχνὰ βλέπει στὸ μο-
νοπάτι γιὰ νὰ ξεδιαλῶσει κάναν ἤσκιον νὰ σαλίβει.
'Ἡ Μήλιω τοῦ ὅμως ἔλλαξε δρόμο ἀναπάντεχα ἐ-
κείνη τῆ βραδιά κ' ἤρθε ἀπ' ἄλλον. Στίκεται κά-
του ἀπὸ τῆ ντραγασιά λίγο, δοκιμάζοντας ἓνα αἰ-
στημα πῶς θὰ ἐθαρίζονταν ὁ Κόλιας νὰ τὴν καρ-
τερεῖ, κ' ὕστερα σουρᾶει ἀλαφρὰ μ' ἓνα χαμόγελο.
Τινάχνεται ὁ Κόλιας καὶ ἡ ντραγασιά του σειέται
καὶ τρίζει μὲ τὰ στεγνὰ φύλλα· οὐδὲ τότες κατε-
βάζει τῆ σκαλωσιὰ καὶ ἡ Μήλιω γραπατσώνεται
καὶ κάθεται σιμά του.

«Καλωσῆρες» τῆς χαμογελάει καὶ τῆς ζώνει
τὴ μῆση μὲ τὸ ἓνα τοῦ χέρι.

Ἐκείνη δὲν τοῦ μιλάει, μὰ τοῦ καρφώνει δυὸ
λιγωμένα μάτια καὶ μὲ δάανοιχτα ρουθούνια καὶ
τρέμουλη τοῦ ἀφίνεται στὴν ἀγκυλιά του.

«Πιὸ μαργελη μοῦ ἔγινες τώρα», τῆς ἀνοίγει
τὸ στόμα ὕστερα ἀπὸ ὠρα. «Ἡ ἀρρωστία σου σῆ-
καμε νὰ ξαναπάρεις πάνου σου καὶ νὰ, ἡ μῆση σου
ἐχόντριαινε περισσότερο, τὰ χέρια σου ἐμίστωσαν.

Ὠμίενα ! γλύτωσέ με ! Θέλουν τὰ θεμέλια
Τοῦ γιοφυριοῦ μ' ἐμὲ νὰ τὰ στοιχιώσουν. Τῶπεν
Ἡ Δάρνη.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ὡ μαῦρο ριζικό ! τῶξερὰ ἡ δόλια
Πῶς τὸ γιοφύρι θὰ σὲ φάγῃ. Μὰ δὲ θάρσῃσω
Κανείς μίος' ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ μου νὰ σὲ πάρῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ὠμίενα ! ὦμί ! μοῦ τρέμει ὁ νοῦς μου καὶ παγόνει
Τὸ αἶμα στὶς φλέβες μου ! ὦμί ! μάνα, πεθαίνω!

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Παιδί μου ! δίπλα σου εἶμ' ἐγὼ καὶ μὴ φοβάσαι.

ΦΛΩΡΟΣ

Τὰ λόγια ἀφήστε ! γλήγορα νὰ φύγῃ πρέπει.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ὅχι ! Ποῦ εἶναι ὁ Θωμάς ; δὲ θὰ μάρφήσῃ κείνος.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἄφου ἔφυγε ἔτσι στὰ κρυφά, θὰ πῆ πῶς θέλει.

ΦΛΩΡΟΣ

Δὲν ἔφυγε· μὰ πῆγε μῆπως καὶ μπορέσῃ
Νὰ καμῆ ὅλους τὴ μάγισσα νὰ μὴν πιστέψουν,
Τάζοντας πῶς αὐτὸς θὰ χτίσῃ τὸ γιοφύρι,
Προτοῦ περάσουν μέρες τρεῖς, μὰ ποιὸς θάρσῃσω
Τὰ λόγια του ; ὅλοι τους κοιτᾶν πῶς νὰ γλυτώσουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάνα μου! χάνουμαι, κανείς δὲ μὲ γλυτώνει.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Παιδί μου, τοῦ Θωμά τὸ πείσμα σὲ σκοτώνει
Κ' ἐμὲ τὴ μαῦρη κ' ἔρημη μαζί σου ! ὦμίενα !

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Καὶ τὸ παιδί μου, μάνα μου, ἀρρανὸ τάρφνω.
Ὠμίενα ! ζωντανή σὰν πέτρα νὰ μὲ χτίσουν ;
Ποῦ νὰ κρυφῶ νὰ μὴ μὲ βροῦν ; Μοῦ φεύγει ὁ
[νοῦς μου !

Θὰ γίνω ταῖρι τοῦ στοιχοῦ ! Βραχιά μου μοῖρα,
Γιατί στὸν κόσμῳ μ' ἔφερες ; Ἄλοι μου! ἄλοι μου !
Ἡ δόλια τέτιο θάνατο πῶς νὰ βαστάξω ;
Πῶς ζωντανή ἀρρανὸ νὰ λέω τὸ παιδί μου ;
Ἄκόμα τὴ χαρὰ δὲ γνώρισα τῆς μάνας
Καὶ μὲ χωρίζουν ἀπ' αὐτό. Δὲν κλαίω γιὰ μίνα·
Δὲν ξεχειλίζει ἡ λύπη μου γιὰ τὴ ζωὴ μου·
Σοῦ κλέβουνε, παιδί μου, τὴ χαρὰ τῆς μάνας
Καὶ τὴ λαχτάρα τῆς ἀγάπης τῆς, ὦμίενα !
Πῶς νὰ σωθῶ ἀπ' τὸ ἄχαρα, ἐσὺ νὰ μὴ μὲ χάσῃς ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ὦ ! πῶς νὰ φύγομε ἀπὸ δῶ ; καὶ ποῦ νὰ πᾶμε;
ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μῆτε ὁ πατέρας σου τὴ δύναμη δὲν ἔχει
Νὰ σὲ γλυτώσῃ ἀπ' τῆς ἐρμὸς καὶ τὴν ἀρράνια.
Εἶναι γιὰ μίνα τώρα Χάρος καὶ λαχτάρα.

ΦΛΩΡΟΣ

Ἐρχεται δῶθε, νὰ ! γι' ἀκούστε τὴ φωνὴ του.

ΘΩΜΑΣ

Σταθῆτε κάτου αὐτοῦ! κανείς μὴν ἐρῆθ ἀπάνου·
Φόβο νὰ φύγομε δὲν ἔχετε· σταθῆτε κάτου.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φεύγω· νὰ τὸν ἰδῶ φοβάμαι καὶ λυπᾶμαι.

ΘΩΜΑΣ

Ποῦναι ἡ Σμαράγδω; κίτρινοι τόσο γιὰτ' εἶστε ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Μὰς ἔμεινε αἶμα στὴν καρδιά μὲ τόσες πίκρες;

ΘΩΜΑΣ

Σιγὰ καὶ θὰ περάσουνε μὲ τὸν καιρὸ ὅλα.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τὸ ζέρομε, μὰ ἂν ζωντανὸς κανείς μας μείνῃ.

ΘΩΜΑΣ

Ποῦναι ἡ Σμαράγδω ; πῶς! τὴν ἀφηκῆς μονάχη ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τώρα θάρθῃ· κοιμίζει μέσα τὸ παιδί τῆς
Κ' ἴσως ἡ μαῦρη γιὰ στερνὴ φορὰ.

ΘΩΜΑΣ

Πῶς εἶπες ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κακότυχε ! μπορεῖς νὰ τάρνηθῃς ἀκόμα,
Πῶς μὲ τὸ πείσμα σου τὸ θάνατο δὲ φέρνεις
Σὲ κείνους ποῦ σ' ἀγάπησαν μὲ τὴν καρδιά τους;
Τάρνιέσαι ἀκόμη ὅτι σὲ νίκησεν ἡ Φύση ;

ΘΩΜΑΣ

Τί θές νὰ πῆς ; μὲ ξάστερα μίλα μου λόγια.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κρατάει ἡ καρδιά σου τὴ Σμαράγδω νὰ στοιχιώσῃς;

ΘΩΜΑΣ

Κατάρρα ! ποιὸς μὲ πρόδωσε ! Τί ἔκαμες, Φλώρο ;
Τὸ ζέρει κείνη ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Νὰ τῆ· θὰ στὸ πῆ μονάχη.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Λυπήσου με, Θωμά μου ! Τάρνηδιου δὲν ἔχω
Τὴ γλώσσα καὶ θρηνητικά νὰ τραγουδήσω
Τὸν πόνο μου, ποῦ οἱ πέτρες νὰ ραγίσουν κι ὅλοι
Νὰ συμπονέσουν ἄθελα εἰς τὴ συμφορὰ μου.
Ὠμί ! τὰ θρηνητά μου δύναμη δὲν ἔχουν !
Μέσα σὲ πέτρινες καρδιές νὰ φτάσουν κ' ἴσως
Τότες τὴ γνώμη νάλλαξαν ὅσοι ζήτηνε
Τὸ θάνατό μου. Ἡ δύστυχη μὲ παρακάλια
Μονάχα δὲν μπορῶ τὸ Χάρο νὰ νικήσω !
Ποῦ νὰ προσπέσω ; τί νὰ πῶ ; πῶς νὰ τοὺς κάμω
Νὰ λυπηθοῦν τὴ νεότη μου ; Ἄλοι μου ἡ μαῦρη!
Τί ; θὰ μὲ θάρσῃ ζωντανή ; Τίτια τρομάρα
Ποιὸς ἀνθρώπος δοκίμασε ποτὲ στὸν κόσμῳ ;
Ὠμί ! Θωμά, λυπήσου με καὶ μὴν ἀφήσῃς
Τάγαπημένο ταῖρι σου χωρὶς βοήθια.
Ἐγὼ δὲν εἶμαι ποῦ σοῦ γένναγα στὰ στηθια
Τὸ καρδιοχτύπι τῆς ἀγάπης ; καὶ δὲν εἶμαι
Ὠμίενα ! τοῦ παιδιοῦ σου ἡ μάνα ; Νὰ μιλήσῃ
Τὸ δόλιο κείνο δὲν μπορεῖ γιὰ νὰ τὸ φέρω
Σ' ὄλους μπροστὰ τὴ λύπη μας μαζί νὰ ποῦμε.
Τί ἔφταιξα ἐγὼ ἢ βασιόμοιρη νὰ μὲ στοιχιώσουν
Μέσ' στὸ γιοφύρι, πρὶν πεθάνω, καὶ νὰ χάσω
Τὴ χάρη τῆς ζωῆς, τὰ χάρδια τοῦ παιδιοῦ μου ;
Πές μου ἓνα λόγο μοναχὰ πῶς θὰ μὲ σώσῃς,
Πῶς ἀρρανὸ δὲ θὲ νὰ μείνῃ τὸ παιδί μας.
Παρηγοριὰς ἀχτίδα ἄς λάμψῃ εἰς τὴ ματιὰ σου.
Εἶναι σκληρὸς ὁ θάνατος καὶ τότε τρέμω !

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Δὲ σ' ἔπα ἡ δύστυχη πῶς θές νὰ τὴν πεθάνῃς,
Πεῖσμ' ἀφου τῆβαλες νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι ;
Ποιὸς ἀπ' αὐτὴ τὴ συμφορὰ θὲ νὰ μὲς βγάλῃ ;
Νὰ τώρα ἡ ἀπολαβὴ τῆς τέχνης σου κ' οἱ δοξες !
Ἐσὺ τὸ θάνατο δὲ φέρνεις στὸ παιδί μου ;

ΘΩΜΑΣ

Θάμουν τρελλὸς, ἔχῃ ἄκαρδος, ἂν ἡ δική μου
Γνώμη ἔφερνε τὸ θάνατο μὲ τέτιον τρόπο
Στὴ μάνα τοῦ παιδιοῦ μου, κ' ἂν ἀκόμα τώρα
Στὸ νοῦ μου εἶχα ἀδιαφέντευτη νὰ τὴν ἀφήσω.
Ποιὸς εἶπε πῶς ἐγὼ θὰ σώσω τὴ ζωὴ μου
Κι' ὅλων τῶν ἀλλωνῶν χάνοντας τὴ δική τῆς ;
Μὰ μὴ θάρρῃτε πῶς κανείς μας ; θὰ γλυτώσῃ.
Τρελλοὶ ἀπ' τὸ φόβο κρεμαστήκανε στὰ λόγια
Τῆς μάγισσας καὶ γι' ἄλλο τίποτα δὲ θέλουν
Ν' ἀκούσουνε· δὲν πρόσπεσα στὰ γόνατα τους ;
Δὲ χαμοσύρτηκα μπροστὰ τοὺς σὰ γυναῖκα ;
Καὶ δὲν τὴν ξέχασα τὴν περηφάνια μου ὅλη

Ἄ, Μήλιω μου!..
Ἐγέλασεν ἐκείνη μὲ τὸ τρανταχμένο στῆθος
ποὺ ἐρούσκιωσε μὲ τὸ γέλοιο πρὸς πολὺ πρὸς τὰ
ὀμπρός.
«Τὰ νιάτα μου ἐγὼ δὲν τὰ χλιῶ γιὰ κανένα.
Τὰ θέλω νὰ τᾶχει ἓνας Κόλιας», ἀπαντᾷ.
Καὶ ξανασωπαίνουσαν πάλε καὶ οἱ δύο. Ἡ νύχτα
περνᾷ καὶ τὰστῆρια γυρίζουν πρὸς τὴ δύση. Ἐνας
ἀέρας ὁροσερὸς τοὺς φέρνει ὄρεξη γιὰ ὑπνο. Τρῶνε τὰ
σταφύλια καὶ τὰ σῦκα γελώντας πάντα μὲ τὰ
στειούμενα λόγια καὶ τοὺς βραχίονας περισσότερο
τώρα τὰ βλέφαρα πάνου στὰ μάτια· κ' ἀποκοι-
μιούνηται πάνου εἰς τὴν ντραγασιά.
Μὰ τὸ σκυλιὸ ποῦ εἶταν δεμμένο κάτου στὸν κού-
φιο πλάτανου μὲσα ἐγυροῦρισε κάπως. Ὁ Κόλιας
σαλεύει καὶ ζυπνάει καὶ τὴν Μήλιω. Κάνεις δὲν
εἶταν. Ἡ Γκιάσα ὄνειρέθονταν.
«Καλύτερα νὰ μὴν κοιμηθῶμε», τοῦ εἶπε ἀπρῆ·
«ἄς κουβεντιάσουμε».
«Καλύτερα νὰ μὴν κοιμηθῶμε», εἶπε κι ὁ Κό-
λιας· «ἄς κάμουμε ἀμπόρο».
«Τί νὰ γίνετᾰι ὁ Γκουντῆς;» ρωτᾷ.
«Δὲν ἄκουσα τίποτα ἐδῶ καὶ μέρες τώρα. Οἱ
τσιγκάνοι ποῦ ἀπέρασσαν τὴν ἄλλη φορὰ μοῦ μῆνη-
σαν νὰ σᾶρω καὶ νὰ σοῦ πῶ ὅτι δὲ θὰ ξαναέρθουν».

«Ἄς κάμει ὅ,τι θέλει τὸ λολοπαίδι», εἶπε ἡ
Μήλιω ὀργισμένη. «Τὰ σῆδερα ὅμως ἐδῶ τὸν καρ-
τερῶνε. Τὸ ψωμί του δὲ θὰ βροῖσκει ὕστερα νὰ τὸ
τρῶει ποθενά. Ὅλοι τὸν ξέρουν ἐδῶ. Καλὰ τὴν
ἴσασα ἐγὼ ἐκείνη τὴν ἀρκούδα! Τί ἤθελε κι ἀφτός
στὴ μέση...»
Ἐαπλώνει τὰ πόδια τῆς καὶ σηκώνοντας λίγο
τὸ κοντό καὶ μπαλωμένο φουστάνι φωνάζει βρα-
χυσιασμένη· «Ἄναψε ἓνα σπῆρτο, Κόλια, ἄναψε ἓνα
σπῆρτο νὰ φέξεις καὶ νὰ ἰδεῖς».
Κάτου λίγο ἀπὸ τὰ δυὸ γόνατα τῆς Μήλιως,
σάν δυὸ καλτσοδέτες χρυσότριχες, ἐλαμψαν τὰ μα-
δημένα μαλλιά τῆς Κάλως ποὺ ἐπεριτριγύριζαν
σφιγτὰ τὰ χοντὰ πόδια.
«Εἶσαι, μωρή, ἀγριογούνακα», τῆς βρόντησε ὁ Κό-
λιας σβήνοντας τὸ ἀναμένο σπῆρτο. «Δὲν ἐλόγιαζα
νὰ φτάσεις ὡς ἐδῶ».
Καὶ ἄναψε. Ἡ θλιμμένη καὶ ἀρρωστικὴ μορ-
φή τῆς Κάλως περιδεμένη εἰς τὴν σκούρα μαγουλίκα
ἦρθε στὸ σκοτάδι καὶ τοῦ ἐκέντησε κατάθαθα μὲ
δυὸ πονετικὲς κι ἀσάλευτες ματιές. Κοιτοῦσε ἔτσι
μέσα εἰς τὴν νύχτα χωρὶς νὰ προσέχει τὴ Μήλιω ποὺ
σέρνεται στὰ γόνατά του κι ἀκουμπᾷ τὰ χέρια του
στοὺς νῶμους του.
Ἐνα καλοθύμητο πρᾶμὰ τοῦ ἀγγίζει γιὰ μιά

στιγμὴ τὴ φαντασίᾰ σου κι ἄθελα σφαλνάει τὰ μά-
τια γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσῃ πρὸς ὀμορφο. Ἡ Κάλω
σκύθει εἰς τὴν πύρα μπροστὰ, μίαν ἄλλη μακρινὴ νυ-
χτιὰ, καὶ γυρίζει εἰς τὴν χάρακα τὰ καλάμπουκια ποὺ
σπάζουν καὶ φένονται. Τὰ μαλλιά τῆς ἔχουν γίρει
ἥλιος καὶ χρυσάφι καὶ οἱ ἦσκιοι τῆς ἀνεμοδαρμένης
φλόγας διαβαίνουν στὸ μικρὸ τῆς πρόσωπο. Ὅλες
οἱ γειτονοπούλες τὴν κυκλώνουν, θαιμᾶνουνται γιὰ
τὸ χρυσοστέφανο ἐκεῖνο καὶ τῆς λένε ὄραϊα λόγια
καὶ τραγουδάκια γι' αὐτό. Ἡ χαμηλοβλεπούσα
Κάλω κοκκινίζει καὶ τοῦ σηκώνει τὰ μάτια ντρο-
παλὰ κι ἄθῶα.
«Κι ἀσυνείδητος τώρα κουνάει κ' ἐλεφτερῶνε τὰ
γόνατα σου· καὶ σὰ νὰ τὸν τραβᾷ κανένας ἀπὸ τίς
τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ σου, ἀπότομα τὸ ὕψονε καὶ
κλωτσάει στὰ λαγόνια τὴ Μήλιω. Ἐκείνη ἀγκο-
μαχάει ἓνα «ὦχι!» καὶ σημαζώνεται εἰς τὴν ἄλλη γω-
νιά τῆς ντραγασιάς μὲ τὸ χέρι ἐκεῖ ποὺ τὴν ἐχτύ-
πησε, κοιτώντας τὸν ἀλίθωρα καὶ ῥοδισμένα.
«Γιατί, Κόλια;» τοῦ παραπονέθηκε κατόπι.
Μὰ ἐκεῖνος συγκρατοῦμενος ἀκόμα ἀπὸ τὴ χα-
μένη ἐκείνην ὀμορριά, ποὺ τώρα σάπιζε, τὴν παίρνει
ἀπὸ τὰ πόδια καὶ τὴν ἀμπώχνει ὄξω ἀπὸ τὴ ντρα-
γασιά στὸν αἶρα.
Δὲ λείπει ἀκόμα τὸ θαρρετό της, μὰ ἄλλα

Μόνο γιά νά τούς κάμω νά πιστέψουν ὅτι
Θά χτίσω τό γιοφύρι δίχως στά θεμέλια
Νά χτίσουν ὀλοζώντανη καί τή Σμαράγδα;
Μά πού νάκούσουνε καί πού νά μέ πιστέψουν!
Σά λυσσασμένοι χύμιξαν νά μέ ξεσκίσουν,
Κι' ἄν μέ θωρήτε ἀκόμα ζωντανό μπροστά σας,
Εἶναι γιατί φοβήθηκαν πῶς τό γιοφύρι
Δέ θά χτιστῆ, ἄν ἐγώ ἀπό πάνω τους δέν εἶμαι.
Ποῦθε νά φύγω; μέ τί τρόπο ἀπό δῶ μέσα
Κρυφά νά βγάλω τή Σμαράγδα, πού φυλάνε
Κ' ἔχουν τό σπίτι ὄλο ζωμένο μὴν τούς φύγη;
Βῆμα νά κάμῃ πῶς θά φύγη, ἀπόφαση ἔχουν
Κι' αὐτήν καί τό παιδί μας καί τήν ἴδια εἰσένα
Μές στό ποτάμι νά σᾶς πνίξουνε. Τό βλέπεις
Πῶς δέν εἶναι στό χέρι μου; νά τήνε σώσω.
Κόσμος πού θάνατο προσμένει ὦρα τήν ὦρα
Στό θάνατό της κρέμασε κάθε του ἐλπίδα,
Καί δέν πιστεύουν πῶς θά χτίσω τό γιοφύρι.
"Ὅτι μπορῶ θά κάμω, μήπως τή γλυτώσω,
Μά ὅλα τοῦ κάκου θά νά πᾶν θέλω δέ θέλω,
Τῆς μάγισσας τὰ λόγια θά γενοῦνε κ' ἔργα.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου πάει, τέλιωσε
Κ' ἔφυγε κάθε ψέμα.
"Ὁ χάρος μέ θεμέλιωσε
Στοῦ ποταμοῦ τό ρέμα.
Κλάψε με, μάννα, κλάψε με
Κι' ἀποχαλάρησέ με.
Γιά πεθαμένη γράψε με
Καί νεκροστόλισέ με.
Φέρτε μου τό παιδάκι μου
Νά τό πρωτοφιλήσω,
Πρὶν ὄλο τό φαρμάκι μου
Στά χεῖλια μου τό χύσω.
"Ὀνειρο ἦταν καί πέταξε
Σάν ὄνειρο ἡ χαρὰ μου,
Θωμά μου· ἡ τύχη μου ἔταξε
Χαρές καινούργιου γάμου.

[Στῆλο φύλλο τελειώνει].

ΝΑ. Π. ΒΟΥΤΣΙΕΡΙΑΝΣ

παλαίθει νά βασταχτεῖ ἀπό τόν ἕνα τῶν τεσσάρων
στήλων πού κρατοῦνε τή σκεπή τῆς ντραγασιᾶς.

Σάν πεινασμένος κάπρος ὁ Κόλιας τή σέρνει,
ὄξω καί προσπαθεῖ νά ξελύσει τὰ βραχιόνια της
ἀπό τό στήλο πού τόν ἀγκυλιάζουν.

«Κάτου, κάτου, ἄκαρδη!» ἔλεγε θολωμένος.

Μά ἐκεῖνη γδέρνει τὰ χέρια της στούς ρόζους
καί στίς χοντρές φλοῦδες τοῦ ξύλου κι ἀναστεναίνει
παρακαλώντας τον νά τήν ἀφήσει νά φύγει.

Μέ ἕνα δυνατό σάλεμα τήν ξεκολλάει καί τήν
κρεμάει ἔτσι στόν ἀέρα, σφιγγοντάς τήν γύρω στόν
ἀστράγαλο μέ τὰ χέρια, μέ τό κεφάλι κάτου καί
μέ τὰ πόδια πάνω. Ἡ Μήλιω κουνάει τὰ χέρια
στόν ἀέρα νά πιαστεῖ ἀπό πουθενά καί ἡ ζάλη κα-
τεβαίνει στό κεφάλι της τό ἀναποδογυρισμένο. Ἐ-
κλαιγε ἀσυγκράτητα.

Ἐάνου ὁ Κόλιας ταράζεται. Σά νά τόν εἶχε
πλακώσει σ' ὄλον ἀφτόν τό χρόνο ἕνας βραχνᾶς, τήν
τιναζει, καθώς τή βασταίει ἀπό τὰ πόδια, πρὸς τὰ-
ψήλου καί σέρνοντάς τήν μέσα μέσα στήν ντραγασιᾶ
τήν ἀγκυλιάζει σά μιὰ κούκλα καί τῆς γιομίζει τό
πρόσωπο φιλιὰ καί χάδια.

Εἶταν δυσκολοκατάβλητη ἡ Μήλιω κ' ἐφτός
ξανάρθε στόν ἑαφτό της, μά δέν εἶπε λόγο. Ἴσως
νά ἔνοιωσε πῶς ἐκεῖνο πού ἔγινε εἶταν μιὰ ἀπό τίς
ἄγριες τρέλλες τοῦ Κόλια.

Τί;—Τόσα κορίτσια ἐπαιχνίδιζε ἀφτός καί γιατί
κι ἀφτήν τάχα ὄχι;..

Μά σ' ἕνα ἀναφυλητό της σκύβοντας τό κεφάλι
του σά ζετραχηλιασμένα καί παγωμένα στήθια
της ἐμουρμούρησε μέ πόνο· «Γιά νά σέ δοκιμάσω,
Μήλιω μου...»

Λάρσα, 1905

ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΕΦΤΑ ΝΗΣΙΩΝ*)

Ἀπό τήν Κέρκυρα, ὄνειρο μέσ' στή χαρὰ τοῦ Μᾶν
ὡς τόν Καβομαλιᾶ,
Σιάχιρο σά Κύνθηρα μπροστά, κάθε κορφή γελᾷ,
Καί κάθε ἀερογιαλιά.

Λάμπεις, Ἰόνιο πέλαγο, σά νάσαι ἀπό διαμάντια·
Μιά ὄρμη πάντα ὀδηγεῖ
Σά χάδια ἀπ' τήν Ἑλλάδα σου τὰ κύματά σου ἀγνάντια
Ὡς τοῦ Ἰταλοῦ τῆ γῆ.

Καί μέσ' ἀπό τό πέλαγο τὰ Ἐφιάνησα χαράζουν
Πλασμένα ἀπ' τόν ἀφρό,
Καί θυώνονται καί πλέκονται σεμνά, κι ἀναγαλλιᾶζουν,
Καί στήσανε χορό.

Κ' ἡ ἐφτάδιπλη ὀμορφάδα τους ἐπιδέφωτη εἶναι πούλια·
Γύρω ὑποταχικόν;
Ἐχουν τούς χρυσοδέλφινες καί τὰ θαλασσοπούλια
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκούς :

«Σαράντα χρόνια πέρασαν· ὦ Μάννα μας, ἡ ἀγκάλη
Τοῦ ξένου εἶναι βραχνᾶς.
Αἶμα γιά σένα χύσαμε καί γίνηκε κοράλλι
Γιά σένα· μὴν ξεχνᾶς.

«Τοῦ κάκου ὁ ξένος μέ λογιῆς δολώματα καί βρόχια
Καί μάγια μᾶς τραβᾷ·
Ἀπό τῆς γῆς τοῦς θησαυρούς, Μάννα, ἡ δική σου φτώχεια
Στοιχίζει πῶ ἀκριβᾶ.

«Παρά τοῦ ξένου φόρεμα κι ἀρχοντικό στεφάνι
Μέ λάμψη παρισσή,
Κάλλιο, ὦ Μητέρα, νά εἶμαστε σάν τὰ χοιτάκια, φτάνει
Νά μᾶς πατῆς ἐσύ!

«Ἐμεῖς τό πίνουμε τό φῶς ἀπ' τὰ δικὰ σου μάτια
Ποῦ εἶν' ἥλιος τῆς ἀγῆς,
Καί τοῦ κορμιοῦ σου τᾶχραντου τᾶχώριστα κομμάτια,
Μητέρα, εἶμασ' ἔμεῖς.»

Ζάννιθο, χαῖρε, ὀλοάνθη, Κεφαλλονιά, δουλεύτρα,
Ἦ Κύνθηρα, ὦ Παξοί,
Κ' ἐσύ τοῦ νοῦ καί τῆς καρδιάς, ὦ Κέρκυρα, μαγεύτρα,
Καί Ἰθάκη ἐσύ ἀκουστή!

Χοῖρε κ' ἐσύ τῆς Ρούμειλης γειτόνισσα, ὦ Λευκάδα,
Τοῦ ἀρματωλοῦ φωλιά,
Ἀκόμα τήν ἡρωϊκή σου σπέρνει ἀνατριχάδα
Τοῦ ψάλτη σου ἡ λαλιά.

Τᾶνθια της πάντα ἡ λειμονιά, καί πάντα νά σᾶς ἔχη
Καρπούς ἡ ἐλιά, νησιά,
Καί πάντα ἡ Ἀφροδίτη σας ἀπάνω σας νά βρέχη
Τοῦ Ἀπριλῆ τῆ δροσιά!

Πάντα, καθώς ἀπ' τόν καιρό τοῦ θεῖου Ὀμήρου, ὡς τώρα
Ποῦ ἀνθίζει ὁ Σολωμός,
Καμάρι σας νά τᾶχετε τοῦ τραγοῦδιοῦ τὰ δῶρα·
Καί ἡ γνώμη σας, ρυθμός.

Σά νά εἶστε Ἠλύσια, σ' ἐσᾶς ἀρχαῖα στοιχεῖα καί νέα,
Μακάρια, δοξασιά,
Τοῦ Καποδίστρια ἡ ψυχὴ κι ὁ ἴσκιος τοῦ Ὀδυσσεᾶ
Φιλιοῦνται ταιριαστά.

Ἄμποτε ἀπό τό ταίριασμα κι ἀπό τό φίλημά τους
Κάποιος νά γεννηθῆ
Πλάστης, ἀπάνω ἀπ' τοῦς γυρεμούς κι ἀπάνω ἀπ' τοῦς θανάτους,
Μέ λόγο ἢ μέ σπαθί!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

*) Τό ποίημα τοῦτο ἔγραψε ὁ κ. Παλαμάς, καλεσμένος ἀπό τήν «Κερκυραϊκὴ Ἀδελφότητα» πού γιόρ-
τασε τό περὶ ἡμέραν Σάββατο στήν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ» τήν ἑνωσὴν τῆς Ἑφτάνησος, ἀνήμερα τῆς
Κωσταντίνου. Τό ποίημα τό εἶπε ὠραῖα στήν ἴδια τῆ γιορτῆ ἡ δα Εἰμαρμένη Σανθάκη.

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10.—Για το Έξωτερικό αρ. 10
20 λεφτά το φύλλο λεφτά 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στα κιάσκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιοδρόμου (Οφθαλμιατρείο) Σταθμού Υπογείου Σιδηροδρόμου (Ομόνοια) στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Έξάρχεια), στο βιβλιοπωλείο «Έστιας» Γ. Κολάρου. Στόν Πειραιά: Καπνοπωλείο Γ. Σηρού. 68. Βουδουλίνας αρ. 1, σιμά στην Τρούμπα. Η συνδρομή πληρώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ

Η «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ»

για την ώρα σταμάτησε. Λέει πως θα ξαναβγει άργότερα, και το εύχόμαστε, μα το σημερινό σταμάτημά της, το προσωρινό ή το τελειωτικό, μας κάνει να πελπιζόμαστε πως εδώ στον τόπο μας μπορεί να ζήσει μια ημερίδα που έχει κάποιες άρχες και που δε μεταχειρίζεται τα συνειδημένα δημοσιογραφικά κόλλα—ένα απ' αυτά, και το ελαφρότερο δά, ή ψευτιά—για να διγυράσει τη ζωή της.

Από ένα παράτημά της προχτεσινό μαθαίνουμε και μι' άλλη άφορμή της άτυχίας της: Δεν υποδουλώθηκε, λέει, στο Καλιφόρνο του Τσαγκάρη, που λέγεται και «πραχτορείο των Έφημερίδων», και θέλησε να ζήσει ζωή κάπως ανεξάρτητη κι ανθρωπινή. Τι να γίνει. Όταν ένα κακό βρίσκεται καλά βαλμένο πρέπει όλοι να δουλεύουνε ραγιάδες σ' αυτό.

Μπορεί λοιπόν να φταίει κι ο Τσαγκάρης, μα ή γνώμη μας είναι πως περισσότερο φταίει ή ίδια ή «Μεταρρύθμιση». Α ζούσε οικονομικότερα, θα βασταούσε περισσότερο. Μα εΐτανε ή εύλογημένη πολύ σπάταλη και γι αυτό σπατάλησε μέσα σ' έξη μήνες δσα θάν της φτάνανε να ζήσει δυο χρόνια οικονομικά και να βρει έτσι καιρο να σπείρει τις τίμιες και πατριωτικές γνώμες της, άρχινώντας ύστερ' από τα δυο χρόνια το θερισμό.

Τί έκανε όμως; Πολυτέλεια στα γραφεία, στο προσωπικό, στο σκῆμα, και ύστερ' από λίγο θάνατος. Ένα γραφείο παράμερο κ' οικονομικό, ένας δυο συντάχτες της προκοπής, κ' ένα σκῆμα μικρό θάν της «Πρωίας», ή και μικρότερο, τις φτάνανε και με το παραπάνου για όργανα του σκοπού της. Όσο μικρότερη και σεμνότερη θάν την έδλεπε ο κόσμος τόσο περισσότερο θάν τη συμπαθούσε. Ένα φυλλάριaki τόσο δά με τις ιδέες της «Μεταρρύθμισης» ο κόσμος θάν τάγκάλιαζε και θάν τδβαζε άψηλότερα από τα πυκνοτυπωμένα σεντόνια, τα γιομάτα τις περισσότερες φορές, άν όχι πάντοτε, από διάφορα πνευματικά και ψυχικά σκουπίδια. Η «Μεταρρύθμιση» περιφρόνησε το «σιγά—σιγά» που θάν την έφερε στην επιτυχία κι άγκάλιασε το «βιαστικό» που τη γκρέμισε στην καταστροφή. Τρίτο λάθος της, όχι μικρό κι αυτό, εΐταν που άκριδοπλήρωσε τα «συγχαρητήρια των φίλων άμογενών» κ' επύργωσε άπάνου σ' αυτά όλες τις έλπίδες της, ξε-

χνώντας πως ή Ρωμιάς εύκολα άνοίγει την καρδιά του, άφου δεν έχει να χάση μ' αυτό τίποτα, και δύσκολα βάζει το χέρι στην τσέπη του. Θέλαμε να ξέρουμε πόσο απθ κείνους και δε βροίκανε λέξεις θάν τη συχαρούνε για την «πατριωτικώτατην κ' έθνοσωτήριαν πορεία» της θά προπληρώνανε δυο ή τρεις συντρομές μαζί, άν τους ζητούσε μια τέτια θυσία, για θάν την κρατήσουνε στη ζωή.

Αυτά τα γράφουμε με την έλπίδα πως θα ξαναβγει ή «Μεταρρύθμιση» για θάν τάχει οδηγό της, ή πως θα βρει καμιά άλλη ημερίδα άργότερα με το ίδιο πρόγραμμα που να άμειληθεί από τα λάθη της «Μεταρρύθμισης» και να δουλέψει πιο νοικοκυρεμένα και πιο φρόνιμα.

ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑ

των τηλεγραφικών και ταχυδρομικών υπαλλήλων όλοι τη βρήκανε δίκια κι όλοι τη χεροκρατήσανε. Την Πέμτη μάλιστα, την πρώτη μέρα της άπεργίας, κόσμος και κόσμος μαζωμένος στο ταχυδρομείο κουβέντιαζε συμπαθητικά για τους υπαλλήλους, μη λογαριάζοντας καθόλου πως όλη ή κοινωνία, κι ο καθένας τους χωριστά, θα ζημιωνότανε σημαντικά κι ά μια μέρα μονάχα βαστούσε το κακό.

Έτσι έπρεπε να γίνει κ' έτσι έγινε, κ' έλεγανε όλοι πως ο Ντεληγιάννης που κωβεται για τη δημοκρατία να ναι βίβαιος ότι με την άπεργία της Πέμτης έπεσε πολύ στη συνείδηση και των όλίγων ακόμα που τον παίρνουν γι άνθρωπο φρόνιμο και για πατριώτη.

«ΟΤΑΝ

ή οικονομική άθλιότητα επιβάλλει την κατάργηση των Είρηνοδικείων δεν επιτρέπεται στις έπαρχίες να παραπονεθούν».

Τά εΐπε βουλευτής αυτά, δεν τά λέμε μεΐς. Έμεις λέμε άλλο, όταν οι έπαρχίες βλέπουν πως κοροιδεύονται άδιάντροπα από μια θεότρελλη κι άριλότιμη Βουλή, που σήμερα ψηφίζει τούτο κι αύριο τανάκρωτο, όχι μόνο τους επιτρέπεται να παραπονεθούν αλλά να κάνουν και κάτι χειρότερο.

Πως τά χάλια μας τα οικονομικά έχουνε φτάσει στο άπροχώρητο, όλοι το βλέπουμε κι όλοι το φωνάζουμε. Λέμε όμως και τ' άλλο, πως μια και τά χάλια μας φτάσανε σ' αυτό το σημείο, έπρεπε να βάλουμε το κεφάλι μας κάτω και να σκεφτούμε με ποιο τρόπο θα γλυτώσουμε από το κακό.

Με κομπογιαννίτικα γιατροσόφια δε γιατρεύεται ή οικονομική μας πανούκλα, κι αυτό που ζητάει να κάνει σήμερα ή Βουλή είναι καθαρός κομπογιαννισμός και τίποτ' άλλο.

ΟΔΟ

το γεροντικό πείσμα του ο Ντεληγιάννης τδδειξε στους ταχυδρομικούς υπαλλήλους. Του κάκου και στη Βουλή και στον τύπο του δέϊξανε όχι πια το άδικο, αλλά το μεγάλο κακό που κάνει στον τόπο κουτσουρεύοντας ψωρομιστούς κ' έλαττώνοντας προσωπικό, που και τώρα ακόμα είναι ανεπαρκέστατο.

Αυτός το χαβζ του. Μωρέ, δε θάχουμε ταχυδρομείο μ' αυτά που κάνεις! του λένε. Πως δε θάχουμε! άπαντάει αυτός. Μα κι ά δεν έχουμε;

Και τί θα πάθουμε; Δεν έχουμε τόσα άλλα πράματα, άς μόν έχουμε και ταχυδρομείο. Οικονομία όμως θα γίνει πάντα. Οικονομία άδικαιολόγητη από δά, και σκόρπισμα άσυλλόγιστο από κεί. Πολιτική άναμόρφωση κι αυτό.

Ο σοφώτατος Κυβερνήτης μας τάποφάσισε να καταργήσει την άλληλογραφία, άφου δά κι όμπρός ζήτημα είναι άν από τα δέκα γράμματα θά ταξιδεύουν τα πέντε κι άν τα συστημένα γράμματα δε θά κάνουνε φτερά. Άφήστε πια τί θα τραβάνε οι κακομοΐρες οι έφημερίδες που και τώρα ακόμα δεν έχουνε λόγους να κινι ενθουσιασμένες με την άγάπη που τους δείχνουνε μερικά ταχυδρομεία στις έπαρχίες.

Άν εΐτανε τόση ανάγκη για μερικές χιλιάδες δε φαλλίδιζε καλύτερα την βουλευτική επιχορήγηση και νάφησε ήσυχους τους ταχυδρομικούς;

ΕΙΝΑΙ

για γέλια, άν αγαπάτε και για κλάματα, ό,τι έγινε με τον έφευρέτη Φ. Φιλιππίδη. Άνακάλυψε έναν καινούριο μηχανισμό ντουφεκιού και παρουσίασε το σκείδιό του στο ύπουργείο. Το ύπουργείο, χωρίς να χάσει καιρό, κάνει μια έπιτροπή, για να βρούνε βίβαια μερικοί καπετάνιοι δουλιά. Η έπιτροπή ξετάζει τα σκείδικα και βγάζει την άπόφασή της πως το παιδί, ά σταλθεί στην Ευρώπη για να σπουδάσει, θα γίνει δυνατός στην τέχνη του και θα ώφελήσει την πατρίδα. Το ύπουργείο στέλνει το Φιλιππίδη στην Ευρώπη και τώρα που γύρισε τον άφήνει... να γυρίσει στα δημοσιογραφικά γραφεία και να δείχνει τα σκείδιά του και τα διπλώματά του!

Κι άν πεις στον κ. ύπουργό:

— Μα άφου δεν κοιτάζετε να ώφεληθείτε από τις σπουδές του, τότε γιατί ξοδεύατε να τον στείλετε στην Ευρώπη;

ο κ. ύπουργός θα σου άπαντήσει:

— Μα μήπως τον έστειλα εγώ; Άλλος εΐταν ύπουργός θάν έστάλθηκε!

Το ίδιο σά να σου λέει:

— Άλλος έδωσε τον παρα τοι, δεν τον έδωσα εγώ!

Ρωμαίικη λογική κι αυτή. Τί θαρρείτε!..

ΛΕΝΕ

πως σε καθε αντίσταση που φέρνουν οι Κυβερνητικοί βουλευτάδες στη Βουλή, ο μπάρμπα-Θωδωρής έχει έτοιμη τη φοβέρα:

— Η μου ψηφίζετε το νομοσχέδιο ή παραιτούμαι!

Και οι έθνικοί πατέρες αποστομώνονται στη στιγμή και παύουν καθε αντίσταση.

Μια τέτια στοργή στ' αλήθεια είναι πολύ συγκινητική. Ο Θεός να μας φυλάει μονάχα μόν το παρακάνει ο γέρος και πει καμιά μέρα στα κοπέλια του:

— Η μ' αφήνετε να βουλιάζω το Ρωμαίικο ή παραιτούμαι!

Άγκαλά και γι' αυτή τη δουλιά δεν έχουν άναγκη από φοβέρες. Το πει δεν το πει ο γέρος, τη δουλιά τους θάν την κάνουνε.

— Δε μου λέτε, κύριε, παρακαλώ ποιόνε πάνε να θάψουνε; ρωτά κάποιος διαβήτης ένα κωμωδιογράφος μας, βλέποντας να περνά μια κηδεία.

— Δεν ξέρω, κύριε, μα ελα με κάνουνε να πιστέψω, πως πάνε να θάψουν αυτόν που είναι μέσα στην κάσα.

Και ο διαβήτης μονολογώντας:

— Κ' ύστερις, άποοούνε, γιατί μαζιλαρώνονται στο θέατρο...

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜᾶΝ

Ὁ ἥλιος πλαγιάζει στὴ δύση καὶ πάλι
Κι' ἀσπρόφεγγη νύχτα δροσάτη προβάλλει.
Γλυκὸπνοες αἰῶρες τὰ φύλλα χαϊδέβουν,
'Απ' τὰνθια τ' ἄνθη νὰ πάρουν γυροῦν,
Σιγῇ βασιλεύει, ἡ φύση σ'συχάζει
Καὶ μόνο τ' ἄνθ' ἰσιὸν σὶδὸ δάσο στενάζει.
Τι τάχα νὰ λέγη τὸ δάγρυπνο πλάσμα;
Μὴ ἔρωτα κλαίει μ' ἐκεῖνο τὸ ἄσμα;
Μὴ ὁ πόνος τὰ χεῖλη τὸ νοῦ τεραγνάει
Γιὰ ν'ἀμορφο Ἀπρίλη ποῦ φεύγει καὶ πάει;
Σωπαίνει γιὰ λίγο δροσοῦλα σταλάζει
Γλυκὸλάλο τότε τὸ ἄσμα τ' ἀλλάζει,
Κι' ἀρχίζει τραγούδι νὰ ψάλλη τοῦ Μᾶν.
Ἐυπνῇ ἡ ἀγούλα, κ' ἡ κόρη ἔυπνάει.
'Ανοίγουν τὰ ῥόδα, οἱ κᾶτασπροι κρῖνοι.
Γελοῦν τὰ λουλούδια, θὲ ν'ἀρχεται μείνη.
Δυγίζου τὰ δέντρα καὶ τ' ἄνθη σκορποῦνε
Τῆς κόρης ποῦ πάει τὰ πόδια φιλοῦνε.
Τῆς κόρης π' ἀγάπη οὐράνια χύνει,
'Ἐκείνης ποῦ ἡ λάμψη γιὰ πάντα θὰ μείνη.
Χαροῦμενη πλάση τὴν κόρη φυλαίει
Στους κήπους ποῦ τρέχει νὰ φέρη τὸ Μᾶν.
Κ' ἐκεῖνο τὸ στήθος π' ὁ Μᾶνς στοίση
'Ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτος, ποτὲ δὲ θὰ σβύση.

Κέρκυρα Ποταμῆς

ΣΠ. Ι. ΠΕΡΟΥΤΗΣ

ΕΛΕΓΧΟΣ

πλαστικῆς ἐπιστολῆς Ἀνδρονίκου Β' τοῦ
Παλαιολόγου πρὸς Ἀλέξιον Σεβαστιανόν (*)

Υποβολιμαῖα καὶ παρακεχαργμένα χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα ἐπίσημα Βυζαντινὰ γράμματα, εἰς μοναστήρια ἰδίως καὶ οἰκογενεῖας ἀναφερόμενα, διεσώθησαν οὐχὶ εὐάριθμα μέχρι τῶν ἡμῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη, πανῶν μάλιστα, δύναται καλῶς νὰ διακρίνη τὴν πλαστικότητα καὶ παρακχαργίν αὐτῶν καὶ δὴ ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς μου κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος ἀπὸ πολλοῦ, ὡς μοὶ ἀνεκοίνωσε, παρασκευάζει εἰδικὴν πραγματείαν περὶ τῶν πειστηρίων ἐξ ὧν διαγιγνώσκεται ἡ τυχὸν πλαστικότητα τῶν χρυσοβούλλων λόγων καὶ τῶν ἀργυροβούλλων ὀρισμῶν.

Μεταξὺ τῶν υποβολιμαίων βυζαντινῶν ἐγγράφων καταχωρητέα καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλέως Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἐν Μονεμβασίᾳ Ἀλέξιον Σεβαστιανόν, τὴν ὁποῖαν ἐσχάτως ἐν τοῖς «Παναθηναίοις» (1) ἐδημοσίευσεν πανο-

1* Τάχθρο μου ἀπὸ τῆς ἀγράμματος γιὰ τὸ περιοδικὸ τοῦ Ρουσσικικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου, ποῦ βγαίνει στὴν Πόλιν. Σάφτ' ὃ τὸ περιοδικὸ ἡ δημοτικὴ μας δὲ χωραῖι ἀκόμα. Γιάτ' ἡ ἐγὼ ἀναγκάστηκα, καθὼς ἀναγκάζεται καὶ βιάζεται συχνά κανεὶς, νὰ γράψω—δ Θεὸς ξέρι με πόσο πόνος—καθαρίζουσα. Μοῦ τὴν ἔδωκε ὁμοῦ μερικὰ περικοπτικὰ ποῦ μ' ἔπεισαν πὼς πρέπει νὰ δημοσιεῖται καὶ ἔδωκε στὴν Ἑλλάδα τῆς ἀρῆς μου, καὶ ἔτσι—χωρὶς νὰ τὴν ἀλλάξω καθόλου—τὸ κεντρικὸν ἐν πλάτει καὶ καλοδεχούμενος στῆλας τοῦ ἀγαπητοῦ «Νουμά» Ν.Α.Β.]

(1) Ἔτος Ε', τεῦχος 111 (15 Μαῖου 1905) σ. 72 κ. ἑ.

μοιούτως ὁ κ. Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλος.
'Ἴδου αὕτη κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἴδιου:

† Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
'Ανδρόνικος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν
Σεβαστιανῆ Ἀλέξιε παρίγορε τῶν ἀποφράδων
ἡμερῶν τῆς ἐξορίας μου ὁ οἶκος σου ἐπερίθαλπέ με
ἐν Μονεμβασίᾳ.

Κάτω ὁ Ἀνδρόνικος ἐπιφορτίσω σε Σεβαστιανῆ
'Αλέξιε τόν (;) παρὰ Λατῖνοι[s] καὶ Βοδοῦνιων Κα-
[νούτιον ἐπιφορτί-
ζο σε τὴν φροντίδα τῆς βασιλικῆς μου ἀξίας πρῶτον
παλατινοῦ συμβούλου καὶ μεγάλου Κανιζηλαρίου.
Δέχθητι τὸ ἰδιόχειρόν μου καὶ τὰ δρισθέντα μου.

Διετάχθη παρ' ἐμοῦ τοῦ
'Ανδρονίκου ἡ τάξις τῆς ἀξίας
σας ἐν τῷ βασιλικῷ μοι οἴκῳ μου.
'Ανδρόνικος ὁ βασιλεὺς.

Ἔτει τῷ σωτήριον μαρτίου γ'.

Α'. Ἀπὸ ἐξορίας μου
Γ. καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείας μου
Κ'. ἐγένετο (;) ἐν
Κωνσταντινουπόλει

(καὶ ἐπὶ τοῦ νότου)

'Ανδρόνικος

Ὁ Μονογιάνης καὶ Σοφιανὸς σὰς
κομίζου τὸ αὐτόχειρόν μου καὶ τὰ σταλέντια μου πρὸς
τόν Σεβαστιανόν μου Ἀλέξιον γάβδον διὰ δὲ
τὴν σὺζυγόν σας ζώνην δίκυκλον.

χρυσῆν ὁ υἱός σου (;) Φιλάρετος ξιφίδιον
καὶ ἡ κόρη σας Θεοδώρα δακτυλίδιον εὐγενοῦς
λίθου χρυσῆς κατασκευῆς καὶ φέρου τὰ
σήματα τῆς βασιλείας μου.

Δέχθητι ταῦτα παρὰ

τῷ

'Ανδρονίκῳ τῷ Βασιλεὺς σου

ὅπως τῷ ἐνθυμῆσε Σεβαστιανῆ

'Ανδρόνικος

Ἡ πλαστικότητα τῆς ἐπιστολῆς εἶναι προφανής, προφανεστάτη καὶ εἰς τοὺς ἐπ' ἐλάχιστον ἐγκύψαντας εἰς παλαιογραφικὰς μελέτας καὶ τὰ Βυζαντινὰ χειρόγραφα. Δὲν δύναται δὲ ἄλλως εἰμῆ ὡς ἀνόητον τόλμημα νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ ἐπέμβασις τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἀποκορόντος ἐν προεισαγωγῇ κατηγορηματικῶς, ἀλλ' ἄνευ δικαιολογιῶν, τὸ καθ' ὄλου πλαστὸν τοῦ γράμματος καὶ θέλοντες αὐτὸ, μετὰ τινος ἀληθοῦς διπλωματικῆς ἐκφράσεως, ἀπλῶς λελωθῆναι. Καὶ τὸ τόλμημα αὐτὸ ἐπιφέρει σκέψεις θλιβεράς, ἐν ἀντιλογισθῆ τις ὅτι ὁ τοιαῦτα ἀσύστατα δημοσίᾳ ὑποστηρίζων κατεῖχεν ἐπὶ δεκαπενταεταίαν τὴν θέσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος θεωρούμενος κοινῶς ὑπερβάλλουσα αὐθεντία διὰ τὰ μεσαιωνικὰ πράγματα.

Οἱ λόγοι οἱ πείθοντες ἀριθίλως τοὺς ἐπαίοντες ὅτι πρόκειται περὶ πλαστοῦ γράμματος εἶναι πολλοὶ καὶ ποικίλοι. Ἀρκοῦμαι εἰς τοὺς κυριωτέρους.

Α') Ἡ γραφὴ τῆς ἐπιστολῆς κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς τὰ πρῶτα δέκατα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Κατ' ἐμὲ κριτὴν εἶναι τῆς ΙΣ' ἢ καὶ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, τοῦ πλαστογράφου ἐπιτηδευομένου κατ' αἰσθητὸν εἰς ἡμᾶς τρόπον ἀρχαιοπινέστερά τινα γράμματα. Ἀλλὰ μὴπως ὁ κ. Δ. Καμπούρογλος δὲν ἐπιστοποίησεν ἄλλοτε λειτουργικὰ εἰλητᾶρια τοῦ μικρογραμμάτου ρυθμοῦ ὡς γράφοντα τὸν Ε' ἢ τὸν Σ' αἰῶνα; Καὶ τῆς φρικτῆς καὶ ἐγκληματικῆς αὐτοῦ ἀμαθείας θύμα ὑπῆρξεν ὁ αἰδεσιμώτατος πατὴρ τῆς ἐνταῦθα Καθολικῆς Ἐκκλησίας κ. Ἰωάννης Μάμος.

Β') Ἐν τοῖς γνησίοις χρυσοβούλλοις καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς τὸ αὐτοκρατορικὸν ὄνομα δὲν τίθεται ἐν ἀρχῇ, ὡς ἔχομεν ἐν τῷ προκειμένῳ πλαστοῦ ἐγγράφῳ, ἀλλὰ μόνον ἐν τέλει. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς: † Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν ὑπενηθμιζε τίτλους ἐυχρήστους ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ καὶ οὐχὶ ἐν Βυζαντίῳ. Πὼς ὑπεγράφετο ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος αὐτοκράτωρ ἐν τοῖς πραγματικοῖς αὐτοῦ γράμμασιν: Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Παλαιολόγος (2) ἢ Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος (3).

Γ') Ἡ χρονολογία ATK = 1320 εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐν ᾧ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐχρονολόγουν ἐτι ἀπὸ θεμελιώσεως κόσμου. —Περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δύναται νὰ ἐπωφεληθῆ ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλος ἐξ ὅσων ἀλλαχρῶ ἔγραψα (4). —Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ δὲ τὰ διεστῶτα ὁ κύριος πρῶτον ἐπιμελητὴς τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης παραδέχεται ὅτι ἡ χρονολογία ἀπροσετίθη ἢ ἀνανεώθη μεταβεβλημένη κατόπιν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ. Ἡ δικαιολογία εἶναι κατ' ἐπίφασιν μόνον. Ἄς μᾶθῃ ὁ διαπρεπέστατος παλαιογράφος καὶ ἐπιστημονικώτατος μεσαιωνολόγος, ὅτι ἐν τοῖς πραγματικοῖς χρυσοβούλλοις καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς τῶν αὐτοκρατόρων ἡ χρονολογία συνήπτετο μετὰ τοῦ κειμένου. Ἴδου mutatis mutadis ὁ τύπος: ... εἰς γὰρ δὴ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν... καὶ ὁ παρῶν χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐγένετο (ἢ ἐπεβραβεύθη)... ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα... τῆς νῦν τρεχούσης (ἐπισταμένης)... Ἰνδικτιῶνος τοῦ... ἔτους, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπροβόλητον ὑλεσημήνατο κράτος. Τὸ ἔτος ἐδηλωτο βλογράως διὰ τακτικῶς. Ἐκεῖνο δὲ τό: Ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ προκειμένου πλαστοῦ γράμματος ὑπενηθμιζε πὼς ἐπίσης τύπος ἐυχρήστους ἐν τῇ Δύσει.

Δ') Ἐν τοῖς πραγματικοῖς χρυσοβούλλοις τὸ λεγόμενον κανίκλωμα, ὅπερ καὶ κτύπερον τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο, ἐγράφετο διὰ κινναβίρεως (5). Ποῦ εἶναι αὐτὸ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολῇ;

Ε') Τὰ γνήσια Βυζαντινὰ χρυσοβούλλα ἔχουσι τὴν γραφὴν κάτωθεν τῶν χαρακωμάτων. Ὁμοίως καὶ οἱ κώδικες, πλὴν σπανιωτάτων τινῶν ἐξαιρέσεων. Ἀντιθέτως ὅμως ἐν τῷ προκειμένῳ γράμματι εἶναι ἀνωθεν τῶν χαρακωμάτων.

Σ') Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἄρχεται: «Σεβαστιανῆ Ἀλέξιε παρίγορε

(2) Miklosich et Müller. Acta et Diplomata .. τόμ. III σ. 105, 111, τόμ. V, σ. 84, 87, 89, 90, 94.

(3) Αὐτόθι, τόμ. V. σελ. 92.

(4) Ν(κου Α. Βέτι: Μεσηνῆς χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ μετὰ σχετικῶν ἀρχαιολογιμῶν. Ἐν τῷ «Δελτικῷ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας», τόμ. Σ' καὶ ἐν ἴδιῳ τεύχει (Ἀθήνησι 1904) σ. 375 κ. ἑ.

(5) Ἡ συνήθεια τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τοῦ ὑπογράφεσθαι διὰ κινναβίρεως ἀρχεῖται ἐξ ὅτου ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκέρωσε δι' ὑπογραφῆς ἐρυθρᾶς τὰς πράξεις τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου.—Ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μεσοῦντος περικυρήθη τὸ πρόνομιον τοῦ ὑπογράφεσθαι καὶ εἰς τοὺς πορφυρογεννήτους, δεσπότης καὶ ἀνωτέρους τοῦ Κράτους ἀξιωματικούς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ μινολογεῖν, ὅπερ μόνον οἱ αὐτοκράτορες ἐτήρησαν. Σημειωτέον ὅτι τὰ χρυσοβούλλα δὲν ἦσαν κύρια ἂν δὲν εἶχον τὸ κανίκλωμα καὶ μάλιστα τὴν αὐτοκρατορικὴν ὑπογραφήν διὰ κινναβίρεως, καὶ πρὸς τοῦτους ὅτι οἱ μὴ κεκτημένοι τὸ πρόνομιον τοῦ ἐρυθρὰ ὑποσημαίνεσθαι ἐὰν μετεχειρίζοντο ὑπογραφόμενοι μελάνην ἐρυθρὰν ἔθεωροντο ἔνοχοι ἐγκλήματος καθολιώσεως.—Ἰρ6λ. «Πανθώρα» τόμ. ΙΓ' (1862—63) σ. 394.

(6) «Παρνασσός» τόμ. Ι' (1886) σ. 803 κ. ἑ.

των αποφράδων ήμερών της εξορίας μου δ οίκου σου επειβάλαι με εν Μονεμβασίαι». 'Αλλ' ως και δ κ. Κ. Παπαμιχαλόπουλος (6) παρατήρησεν, οι χρονογράφοι δέν αναφέρουσι τι περι εξορίας του 'Ανδρονίκου Β' του Παλαιολόγου, και δη πρό του Μαρτίου του 1320. 'Ο βασιλεύς ούτος ήναγκάσθη νά παραιτηθή του θρόνου και νά κλεισθή εις μοναστήριον, τῷ 1330, αφού επί μακρόν ἐφιλονείκησε μετά του ἑγγόνου του 'Ανδρονίκου Γ' του Παλαιολόγου. 'Αλλά, και πάλιν ἐπαναλαμβάνω, περι εξορίας και δη εις Μονεμβασίαν ούδεις λόγος. 'Ο πλαστογράφος φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐπιχωριάζοντας και νῦν ἐτι, πλην ἀδεσπότους, Μονεμβασιωτικοὺς θρούλους, καθ' οὗς 'Ανδρονικός τις Παλαιολόγος διέμεινε, ἐξοριστός ὢν, εν Μονεμβασίαι, ὅπου εἶτα ἀναλαβών την βασιλείου ἀρχήν ἐκτίσε τὸν ἐπ' ὄνοματι του 'Ελευθέρου Χριστοῦ περικαλλή ναόν (7).

Ζ') Οι Βυζαντινοὶ εἶχον ὀφίδια «καγκελλαρίων» και «παιαιίνων» (ιδὲ Meursium, Du' ange, ophocles εν ταῖς οἰκειαῖς λέξεσι). 'Αλλά τὰ εν τῇ ἐπιστολῇ μνημονευόμενα ἀξιώματα «παιαίνου συμβούλου» και «μεγάλου Καντζηλαρίου» ὑπενομιζουσι τὰς εν τῇ 'Εσπερίαι ἀρχάς. 'Ο πλαστογράφος, φαίνεται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, εἶχεν ὑπ' ὄψιν Ἑβραϊκά ἐγγράφα και συνθηθείας.

Η') Δηλωτικὸν τῆς πλαστότητος ἐπὶ πᾶσιν εἶναι και τὸ γλωσσικὸν σύμψυγμα τῆς ἐπιστολῆς, κί ἀνορθογραφίαι και ἀσυνταξίαι αὐτῆς. Καί εἶναι, συχνά βεβαίως τὰ σόλοικα και βαρβαρίζοντα ἐπίσημα βυζαντινὰ γράμματα, ἀλλ' ἐπὶ του προκειμένου προφανῶς ἔχμεν πλαστογράφον ἀμαθῆ και ἀγράφματον ἀναμιγνύοντα τύπους γλωσσικούς και συνθηθείας ἀρχαιοτέρας μετά νεωτέρων.

'Ο κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἀναγράφει πρός τούτους ὅτι διηφιλοθέτηθη και ἡ ὑπαρξίς τῆς περιφθήμου ἐπιστολῆς, την ὅποιον ἀνευ συζητήσεων και σκέψεων θέλει γνησίαν. 'Αλλ' ὡς φαίνεται τούτο ἐλέχθη ἵνα συγκινήσῃ τοὺς εὐκόλως συγκινουμένους ἐκ τῆς ὄντως μεγάλης δραστηριότητος, την ὅποιαν ἔχει ὁ κύριος 'Εφορος τῆς 'Εθνικῆς Βιβλιοθήκης ὅπως πλουτίσῃ την συλλογήν των χειρογράφων αὐτῆς—χωρὶς ὡς φαίνεται νά ἐξετάζῃ και πολὺ ἀν τὰ περισυλλεγόμενα χειρογράφα εἶναι πλαστά, κίθδηλα, ὑποβολμαίαι, παρακεχαγραμμένα, νενοθευμένα, λελωθημένα κλ. κλ. κλ. 'Αλλ' οὐδεις, ἐγγράφως τουλάχιστον, διηφιλοθέτησε την ὑπαρξίς τῆς εις την 'Εθνικὴν Βιβλιοθήκην λημισθείσης τέλους πλαστῆς ἐπιστολῆς, αφού μάλιστα ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ πολυσεβάστου ἀνδρὸς πᾶν ἄλλο ἢ δάφνας Σιμωνίδου ἐπιζητούντος. 'Επειτα βλέπω εις τὰ πρακτικὰ του Φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσου»(8) ὅτι κατά τὸ 1886 ὁ καθηγητῆς μου κ. Σπ. Π. Λάμπρος ἐπέδειξε τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς εν συνεδρίαι του φιλολογικοῦ και ἀρχαιολογικοῦ τμήματος του ῥηθέντος συλλόγου, ἀποφραθῆς ὑπὲρ τῆς πλαστότητος αὐτῆς, και τὴν γνώμην του—ἀναγράφουσι ῥητῶς τὰ πρακτικὰ—παρέδεδυθησαν οἱ παριστάμενοι και ὁ Ι. Σακελλίου, ὁ μακαρίτης.

Και ἐγὼ κατά την ιστοριοδιφικὴν μου ἐκδρομὴν εις Μονεμβασίαν, τῷ 1903, ἠδυνήθην νά τεθῶ ἐπὶ τὰ ἵχνη του περιέργου πλαστοῦ γράμματος, πληροφορηθεὶς ὅτι κατεῖχετο πρό πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Καπιτσίτη.

'Εν τέλει ἤθελον νά ὑποδείξω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις του κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου δέν εἶναι κατά πάντα πιστῆ, περι τινὰ πνεύματα, τόνους, κλ. κλ. πρός τὸ

(6) Πολιορκία και ἄλωσις τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ των 'Ελλήνων τῷ 1321 ('Αθήνησι 1874) σ. 18 κ. ἐ.
(8) Πρβλ. ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 17.

πανομοιότυπον. 'Αλλ' αφού ἀπεδείχθη ἀριδῆλως ὅτι πρόκειται περι πλαστογραφήματος, νομιζῶ ὅτι δύναιται και νά ἐπιτραπῇ ἡ παράλειψις αὐτῆ.

'Αθήνησι: 19. V. 1905

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

Προσθήκαι. 'Εσαν ἡδὴ τάνωτέρω ἐκτετυπωμένα, ὁπότε παρασκευάζων τὰς εν τῷ προσεχεῖ τεύχει τῆς Byzantinische Zeitschrift του κ. Krumbacher ἐκδοθησομένας ἑμὰς συμβολὰς και διορθώσεις εις τὸ: Plan eiens Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters uud der neueren Zeit ἀπίνγησα, εν σ. 115 αὐτοῦ, μνημονευομένην την περι ἧς ὁ λόγος πλαστὴν ἐπιστολήν μετά τῆς σημειώσεως: «als Falsificat erkannt» [=ἀνεγνωρίσθη ὡς παραποιημένη] ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου: *Εἰσαγωγή εις τὰς ιστορικὰς μελέτας ὑπὸ l'anglois και δει, nebos* σελ. 99 (1).

Τὰ εν τῇ προμνημονευθείση μεταφράσει ὑπὸ του σοφοῦ καθηγητοῦ μου λεγόμενα περι τῆς πλαστότητος του ἀνωτέρου γράμματος ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: α. Παράδειγμα τῆς γραφῆς του ὀνόματος του αυτοκράτορος ἕνωθεν των γεγραμμένων παρὰ τὰ κεκαυνομένων και κατά τύπους μὴ συμφωνούντας πρός τὰ εἰωθότα ἰδ' εν τῇ πλαστῇ ἐπιστολῇ του 'Ανδρονίκου Παλαιολόγου Β' τῇ δημοσιουθείση ὡς γνησίαι τὸ πρῶτον ὑπὸ Κ. Παπαμιχαλοπούλου (Πολιορκία και ἄλωσις τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ των 'Ελλήνων τῷ 1821. 'Αθήνησι 1874 σ. 16) ἧς και ὁ [Ἡἕρος Κανελλίδης] ἐποίησατο μνειάν ὡς γνησίαι (Μάνη και Μανιᾶται. 'Επιστολὴ ὀγδὴ εν 'Εβδομάδι τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1887, σ. 3). 'Επὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπιγράφεται ἕνωθεν *Δυνάμει Θεοῦ και 'Ιησοῦ Χριστοῦ.* 'Ανδρονίκος ὁ βασιλεύς των Χριστιανῶν, εν ᾧ εν τοῖς γνησίοις κειμένοις οὐ μόνον εν τέλει φέρεται ἡ ὑπογραφὴ του αυτοκράτορος, ἀλλὰ και ὁ τύπος ὠφέλιε νά εἶναι οὗτος: *Ανδρόνικος εν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστός βασιλεύς και αυτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Παλαιολόγος.* 'Αλλο δὲ δείγμα πλαστότητος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἦν αὐτός ἰδών τῷ 1874 εν χερσὶ του ἑναυθῆ ἐκ Μονεμβασίας ὑποδηματοποιοῦ Καπιτσίτη διέγνων περι πάντα πλαστῶς ἔχουσιν διὰ τ' ἐξωτερικούς και ἐσωτερικούς λόγους, εἶναι ἡ ἐν μὴ προσηκούση ἄλλως θέσει και παρὰ πάντα τοὺς συνθηθεῖς τύπους γεγραμμένη χρονολογία *Ἐτει σωτηρίου Μαρτίου γ'*

Α'
Γ'
Κ'

ἧτοι: 1320. 'Αλλ' οἱ Βυζαντινοὶ ἐχρονολογουν κατά ἰνδικτιῶνας και ἐτῆ ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Καί ἄλλο γινώρισμα πλαστοῦ ἐγγράφου εἶχεν ἡ ἐν χερσὶ του Καπιτσίτη περγαμνῆ, την ἕνω του χαρακώματος γραφῆν των γραμμάτων παρὰ τὰ εἰωθότα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἵτινες ἐγγράφον κάτω του χαρακώματος... Δέν δύναιται παρὰ νά ἐκφράσω την χαράν μου διότι τὰ ὑπὸ του κ. Λάμπρου ἀναφερομένα ἐπιχειρήματα συμπίπτουσι πρός τὰ ἡμέτερα, και διότι κατώρθωσα διὰ πολλῶν περισσοτέρων ἐπιχειρημάτων ἀναλυτικώτερον και οὕτως εἰπεῖν πειστικώτερον νά ποδείξω την πλαστότητα τῆς δῆθεν ἐπιστολῆς του 'Ανδρονίκου Β' του Παλαιολόγου, την ὅποιαν μόνον ψευδευπιστήμων ΦΡΙΚΑΛΕΑΣ ΑΜΑΘΕΙΑΣ ἠδύνατο νά θεωρήσῃ γνησίαν.

N. A. Β'

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

('Από τὸ Mercure de France τῆς 15 τού Μάη 1905)

Τὸ 'Αρχαιολογικὸν Συνέδριον ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς, κί ἀπὸ τῆς ἄλλῃ ἡ ταραχῆς τῆς Κρήτης, δσο κί ᾧ εἶναι αὐτὸ μικρὸν ἐπεισόδιον, ἀνάμεσα στὰ ἐπικά κατορθώματα των Γιαπωνέζων, τάνησυχαστικά, γυρίσανι γιὰ μιὰ στιγμή τὰ μῆτια βίαις πρός την ἀθάνατη πατρίδα τῆς 'Αθηνᾶς. Τὸ συνηθισμένο εἶναι κάθε Γάλλος ποῦ ταξιδεύει εἰς την 'Ελλάδα, νά γυρεύῃ ἐκεῖ πὸ πολὺ ἀπὸ την νέα, την ἀρχαία. Καί πολλές φορὲς ἡ ἀρχαία, ποῦ εἶναι τῆ ἰβανικὸ του καθενός, την ἀδικεῖ τῆ νέα. Μὰ πάντα οἱ δὺὸ κόσμοι εἶναι πολὺ διαφορετικοί, μοιόνοι ὁ ἕνας πηγάζει ἀπὸ τὸν ἄλλο, κ' ἔχουνε κ' οἱ δὺὸ ἀνλόγια γνωρίσματα. Μὲ τῆ γλώσσα ποῦ μιλεῖ, ἀν ἔχῃ πάντα και μὲ τῆ γλώσσα ποῦ γράφει, και ποῦ μοιάζει σὰν Παρθενώνας στραβὰ ἀναστρωμένος, μὲ τὸ διανοητικὸ της παρουσίασμα, μὲ κάθε λογῆς συγγένειας, ἡ σημερινὴ 'Ελλάδα εἶναι ἡ γνήσια θυγατέρα τῆς δοξασμένης μητέρας της, και τίποτα δὲ φανατίζει τόσο τὸ στοχαστικὸ τέχνην, τὸν ἐθνολόγο, τὸν ἄπλο γραμματικὸ, παρὰ τὸ ψάξιμο γιὰ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ σημάδια ποῦ δείχνουν μὲ τί σχετίζεται και ἀπὸ ποῦ κρατιέται ὁ νεοελληνικὸς λαός, ὁ Ρωμιός, καθὼς λέγεται δημοτικὰ.

'Ενας Σολωμός, φανερώνοντας τῆ μυστικὴ συγγένεια του νοῦ του μὲ τὸν προκαταβολικὸν ρομαντισμὸ του Αἰσχύλου, ἕνας Κάλβος, ἀνανεώνοντας, γιὰ νά πῆ τὰ ἠρωικὰ κατορθώματα του λυτρωτοῦ τῆς πατρίδας του, τὸ λυρικὸ φτερούγισμα του Πίνδαρου, ἕνας Κρυσταλλῆς, ξαναεβρίσκοντας τῆ γοητευτικὴ χερὴ του Θεόκριτου, ἕνας Βλαχωρίτης, ξαναβρονιάζοντας τὸ μυστικὸ τῆς ἀρχαίας προσωποποιίας, ἕνας Παλαμῆς, ταυριάζοντας την καθάρη ἀπέφη του Πλάτωνα μὲ τὴ δύναμη του 'Ησιόδου και μὲ τὸ αἰσθημα τοῦ Μόσχου, ἕνας Λακακάρτος, ἕνας Σουρῆς, ξαναφέροντας τῆ λησμονημένη παράδοση του 'Αριστοφάνου, ἕνας Πορφύρας χύνοντας την ψυχὴ του Σέλλεῦ σὲ φωτεινὴ ἀπλότητα του Βίωνα ἀφίνουμε τοὺς παζογράφους ποῦ εἶναι πλῆθος, και ποῦ ἔχουν, αὐτοὶ τὴν ἀφέλεια του 'Ηρόδοτου, τὴν εἰρωνίαν του Λουκιανού, ἡ τὴν εἰδυλλιακὴ χερὴ του Λόγγου, δὲ ἐκείνη τὴ δυνατὴ ἀκριβολογία του Θεουκιδίδη, και δίχως νά ἐπιμένω στὰ λαμπρὰ και ποιητικώτατα γεννήματα τῆς λαϊκῆς ποίησις, ποῦ ἀξίζουν αὐτὰ μόνω μιὰ 'Ιλιάδα, τόσα νέα ἔργα, τόσοι φιλολογικοὶ χαχτηῆρες, ἀταβικά φανερωμένοι ὑστερ' ἀπὸ αἰῶνων προσπάθειαι, δέν μαρτυροῦν μὲ τὸ παραπάνω τὴν ἀξιοθαύμαστη ἐπιμονὴ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς μέσα εἰς τις δοκιμασίας τῆς σκληραῖας, δὲ ζωγραφίζοντε μεγαλόπρεπα τὰ προγονικὰ χαρίσματα τῆς Φυλῆς ποῦ δέν ἔχασε τίποτα ἀπὸ τις ἀγαπες της πρός τοὺς μετρημένους και τοὺς ἀγνοὺς και τοὺς φωτολουσμένους και τοὺς χαριτωμένους τύπους τῆς τέχνης, μὲ ὅλη τὴν ψιλὴν στάχτη ἑνὸς θλιμμένου οὐνεφρου ποῦ τοὺς σκεπάζει κάπως, κάποτε, και στὸ ἐξῆς τοὺς τύπους αὐτοῦς;

'Οπωςδὴποτε, με τὸ νά θέλῃ νά μπολιάσῃ τὸ νέο της βλαστάρη ἀπανου στο σκουληκιασμένο ἀρχαῖον κορμί, χωρὶς νά τὰ φρονίσῃ τὰ χωρὰ παραβλάσταρα ποῦ εἶχαν ἀπὸ καὶ ἐσφύρη, ἡ ἀναστημένη 'Ελλάδα σπατάλησε γιὰ μιὰ στιγμή, την πὸ καλὴ της δύναμη. 'Η λυτρωμένη 'Ελλάδα, χωρισμένη ἀπὸ την Κωνσταντινοῦπολη, τῆ φυσικῆ της κορφῆ ἀπὸ την ἐποχὴ του βυζαντινοῦ Κρατους, εἶτανε σὰν κορμὶ ἀέφαλο ἀνάγκη ἀπὸ δῶ κί ἀπὸ καὶ νά πλάσῃ ὅ, τι τῆς ἔλειπε. 'Επηρεασμένοι ἀπὸ κοραϊσμὸ κί ἀπὸ δασκαλισμὸ, ζυμωμένοι μὲ γαλλικὴ ἐπίδραση και μὲ θαυμασμούς ποῦ καταστρέφουν κάθε αὐτόματη ἐνέργεια, οἱ γραμματισμένοι του Φαναρίου κατεδῆσαν εἰς την 'Αθήνα και πήσανε στὰ χέρια τους τὸ Πανεπιστήμιο. Τὰ 'Ερτάνησα, γῆ ποῦ βγάζει ποιητῆς ἀγνοὺς, ἀγωνίζονταν γὰ την 'Ενωσῆ, ποῦ ὑστερ' ἀπο χρόνια δὲ την ἀποχοῦσαν, ἀντιζυγιάσανε μὲ μιὰν ἐθνικὴ ἀντίληψη πὸ γνωστικὴ, τὸ πισωδρόμισμα ποῦ ἔφερε ὁ ἀθηναϊκὸς λογικωτισμὸς. 'Ο 'Ιούλιος Τυπάλδος, ὁ Τερτζέτης, ὁ Γεράσιμος Μαρκορᾶς, ἔλεγειακοὶ και αἰσθηματικοί, ὁ σατυρικὸς Λακακάρτος, οἱ κριτικοὶ Πολυλαῆς και Καλογοῦρος, εἶναι ἀπὸ τὰ 'Ερτάνησα, σὰν τὸ Σολωμὸ ποῦ εἶτανε Λακαυθινός, και τὸ Βλαχωρίτης, ποῦ κάθονταν εἰς την 'Αγία Μαύρα, εἰς τὴ Μαδουρή. Καί εἶναι δημοτικιστῆς, ὅκαδοι τῆς ζωντανῆς γλώσσας, τῆς τέχνης τῆς ἐγκάρδιαις και τῆς ἀβίαστῆς. Καί χρειζόνταν νά πῆσῃ τὸ ἀστρακοπέλεκο τοῦ «Ταξιδιού» του Ψυχάρη εἰς τὸ 1888, και ἡ ἀποἀλύφῃ ἡ φρεσμένη ἀπὸ την προσεχτικὴ μελέτη του ἔργου του Σολωμοῦ, γιὰ νά δείξουν πᾶς κί ὁ κεδὸς λόγος ἔπρεπε νά θεμελιώσῃ τῆ νοη-

τική αναγέννηση της νέας Ελλάδας από τον εθνικό αίσθημα και στη δημοτική γλώσσα. Και τέλος άρχισαν να βλέπουν και τους μοναδικούς θησαυρούς του ελληνικού λαού. Αυτό έπρεπε να σκάψουν για να αναβρίσουν ξανά η θεία πηγή του ελληνικού νοού και της ελληνικής ψυχής. Έτσι στοχάζονταν ο μέγας Βαλαωρίτης. Έτσι το έβλεπε ο Πάλαμας, ο Δροσίνης, ο Κρυστάλλης το προαισθάνονταν από χρόνια. Κ' έτσι όσο κι αν επηρέασαν τη διανοητική Ελλάδα, άραδα άραδα οι ξένοι, επηροή της Ιταλίας στα Έφτάνησα, της Γαλλίας στην Αθήνα, της Γερμανίας σε μερικούς, δεν είναι σωστό να μπάσουμε στη φιλολογική κίνηση της νέας Ελλάδας τα χωρίσματα και τα σημάδια που συνήθιζομεν εδώ. Βέβαια, η ανακροντική χάρη του Χριστόπουλου, το μαζί πικρό και παιγνιδιάρικο κέρι του Βηλαρά, ένα άνοιχοματό δημοτικιστή, ή παιραγτική και παιγνιδιάρη Μούσα του Ρίζου Νερούλου, θα μπορούσαν να ταιριαστούν με της εποχής τους τον κλασικισμό που ξενυχούσε ή πολιτική και σφοδρή σάτυρα του Αλέξανδρου Σούτσου γειτόνισσα είναι της σάτυρας του Βαρθολομαίου. Ο Σολωμός έχει κάποια συγγένεια με το Σίλλερ, κι ο Τυπάλδος με το Μαντζόνι ή Βαλαωρίτης είναι φανατικός θυμαστής του Ούγκω, και το ίδιο φαίνεται αρκετά στο έργο του, καθώς δείχεται και σε άλλα έργα ή λατρεία τους για το Μυσσέ, το Λαμαρτίνο, το λόρδο Μπάριονα ή Πολέμη, ο Γρυπάρης, που άνήκουν στη σύγχρονη γενιά, μαρτυρούν εδώ και καί, αν και πολύ διαφορετικά καθένας τους, κάποιο μοιάσιμο με τις θεωρίες των δικών μας των Parnassiens, καθώς κι ο Πάλαμας που πάντα όμως εκείνος, φυσικά τραβηγμένος από το φιλοσοφικό του νοού, φανερώθηκε πάντα πύλο πολυ σε συμβολιστής. Συμβολιστής ήτανε ο καλήτερος ποιητής της «Τέχνης» (1898—1899), που σ' ένα καιρό ανταμώθηκαν κάτω από τη διεύθυνση του Πέτρου Βασιλικού, ο Καμπύρης, ο Πορφύρας, ο Μαλακάσης, ο Πασιγιάννης, ο Βλαχογιάννης, για να ξανασκορπιστούν ύστερα.

Αλλά τα χαρακτηριστικά σημάδια, για μια δίκια κατάταξη, βρίσκονται αλλού. Η γλωσσική επιστήμη έχει κάτω τόσο στενά είναι δεμένη με την αισθητική, ώστε κάθε άρχηγε σγολής χρειάζεται να ναι, πρώτα κι απ' αρχή, γραμματικός.

Καθώς ο Ψυχάρης έγινε ο Δάκχος του άκέρου σημερινού Δημοτικισμού, ο Κοραής, εδώ κι' εκατό χρόνια, έγινε ο προφήτης της Κιθαρεύουσας, που πηγάζει μολαταύτα από μια στραβή εξέγηση των θεωριών του. Ανάμεσα στα δυο δόγματα, εδώ και λίγα χρόνια, στάθηκε ή έα συντροφιά των όπαδών της μιχτής γλώσσας: οι πολλοί απ' αυτούς είναι κριτικοί και ζητηματογράφοι (μέσα σ' αυτούς ο Νιρβάνας, ο Μήτσος Χατζόπουλος, ο Ξενόπουλος και ο άριστοτέχνης του ύφους Παπαδιαμάντης), και που έχει την άξωση να χωρήσει την ίδια της όμορφιάς από την ίδια της γλώσσας. Οι ιδέες κι αυτού κλίνουν προς τη γλώσσα του λαού και αναγνωρίζουν πως είναι απόλυτη άναγχη να γίνη και γραφή γλώσσα ή γλώσσα αυτή, πλουτισμένη, κάθε που το απαιτεί ή έκφραση, με τύπους από την αρχαία ή από την καθαρεύουσα που μήκανε στη φιλολογική κυκλοφορία και στη γλώσσα που μιλιέται. Είμαστε άναγκασμένοι να παραδεχτούμε τα τρία τουτα ξεχωρίσματα, και σ' ένα απ' αυτά να κατατάζουμε κάθε συγγραφέα, σε θέλουμε να μελετήσουμε τα έργα και το χαρακτήρα του.

Από τις καλές μελέτες του κ. Γ. Λαμπελίτ, που έστειλε πριν από μας τα «Νεοελληνικά Γράμματα», οι άναγνώστες του «Έρμη» γνωρίζανε, στα γενικά της, την τωρινή κίνηση, κι αυτούς που ξεχωρίζουμε μέσα σ' αυτή. Έμενες θα προτιμούσαμε να προχωρήσουμε με το φιλολογημένο και μεθοδικό παρουσίασμα των συγγραφέων, σημειώνοντας τη θέση που πρέπει να πιάσει, μέσα στην διάκοπη σειρά των σύγχρονων έργων, κάθε προγενέστερος και κάθε πρόδρομος, με την επίδρασή του. Θα μας έφτανε για τουτο να αναλύσουμε τα «Γράμματα» του Κωστή Παλαμά. Συλλογή από τις πιο διδαχτικές, σειρά από μελέτες κι από ένθυμιες άπάνου στους ανθρώπους, στα έργα και στις προσπάθειες της Νέας Ελλάδας. Η φλόγα μιας σκέψης, που πιστεύει ακλόνητα, λαμπρώνει εκεί τις καθαρότερες αλήθειες για τα τωρινά και για τα μελλόμενα και μπορεί κανείς να πάρη από κει και πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορία της δημοτικής γλώσσας.

θεώρηση της προητέρας εποχής, εδώ και είκοσιπέντε χρόνια, άδηγ άκρονοντας τα «Γράμματα» του κ. Παλαμά, κυρίως το άρθρο που επιγράφεται «Τό θαμποχάριμα μιας ψυχής» και τελειώνει ως εξής:

«Δέν μπορούμε να εξαντήσομεν εδώ τέτοιο ύλικό. Θα τα ξαναβρομε άργότερα. Θα ποϋμε μαζί και τί πρέπει να αναγνωριστή πως κρατείται από τη γερμανική επίδραση, και για την ενεργεια του γαλλικού συμβολισμού, και για τον πόλεμο που πολεμάει άδιάκοπα ο Ψυχάρης, και την προσπάθεια που δείχουν οι νεώτεροι να γυρίσουν προς ένα είδος ειδυλλιακής φυσιολατρίας, ίκανής να ταιριάζη τη χάρη και τη μελαγχολία των δημοτικών τραγουδιών με το νέο αίσθημα. Και βέβαια γρικώντας την αγαθή και οικογενειακή κουβέντα του Άργύρη Έφταλιώτη, θα κάμουμε ένα γύρο ανάμεσα στην «Ιστορία της Ρωμιουσίνης», που άρχίζει από τον καιρό που σκλάβωσαν οι Ρωμαίοι την Ελλάδα. Η «Ιστορία της Ρωμιουσίνης» θα μας δώσει άφορητις προς άλλα εδώ κι' εκεί τριγυρίσματα και μιλήματα, καθώς και ο «Αρχαιολόγος» του Καρκαβίτσα, ή «Ασάλευτη Ζωή» του Παλαμά, ή νέα «Ιλιάδα» του Πάλλη, οι «Ζωντανοί και Πεθαμένοι» του Ταγκόπουλου, ή γενναία φλόγα του «Νουμά» και ο συμβολιστικός έκλεχτισμός των «Παναθηναίων». Τό συμπέρασμα μας για σήμερα είναι πως ή σύγχρονη λογοτεχνία άνήκει, θέλουμε δε θέλουμε, στους δημοτικιστές».

D. ASTERIOTIS

ΕΣ ΒΑΛΒΗΝ

Έπει τοι, Βάλβα τενεκευ, καλώς ποιών ξυγγραφεις, χαρτίφ χρύσανθαι λεπτό είπέ τοις τυπογράφους.

ΣΑΡΑΦΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΔΙΧΩΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ»

(Ζ. Φυτίλη. Δράμα σε τρεις πράξεις με πρόλογο κι επίλογο. Φικιάχτηκε στην Πόλη, τυπώθηκε στην Αθήνα τόν Άπρίλη του 1905).

Πρώτα πρώτα ο κ. Ζ. Φυτίλης στο καινούριο δράμα του στάθηκε πολύ τυχερός στον τίτλο. Τα δυο άλλα δράματά του, «Μητέρα και κόρη» και «Τό έκθετο», δεν μπορούνε να καμαρώνουν και τόσο για τους τίτλους τους, που ταιριάζουν περισσότερο σε ρομάντζο της ρουτίνας παρά σε δράμα με κάποιες αξιώσεις. Στο τρίτο όμως δράμα του, το καινούριο, ο τίτλος, καλόφρονος κρχάχτης, σαγηνεύει τον αναγνώστη που άρχίζοντας από τον όμορφο τίτλο και προχωρώντας στην μελέτη του δράματου βρίσκει πως ο συγγραφέας του, εξόν από τον τίτλο, έχει κι άλλους λόγους να καυχείται για το έργο του.

Δυο φορές το μελέτησα με προσοχή το «Δίχωσ ακρογιάλι» με πολλές φορές κατόπι το συλλογίστηκα. Δεν είναι δράμα που διαβάζεται για να ξεχαστεί. Είναι από τα δράματα εκείνα, τα διαλεχτά, που όχι μόνο για την ξεχωριστή τεχνοτροπία τους, αλλά περισσότερο για την κεντρική ιδέα τους, την ψυχή τους το leit motive καθώς λένε οι Φράγκοι) τραβάνε ολότσα στο μυαλό και θρονιάζονται κει μέσα με δικαιώματα καταχτητή και τύραννου. Θεός και δις θάν το θυμηθείς το δράμα, θάν το συζητήσεις μοναχός σου, θάν ταναλύσεις. Σου επιβάλλεται. Αν τό δείς και στο θέατρο, ή επιβολή θάναι ακόμα πιο δυνατή, κι έτσι κι ή ζωή του πιο πολύχρονη στη σκέψη σου.

Τό βιβλίό τόκλεισα και δις θάν τό ξανανοίξω. Ούτε τώρα που γράφω. Μπορεί άργότερα να θελήσω να τό ξαναδιαβάσω, δέν ξέρω, με για την ώρα δε μου

χρειάζεται. Ο,τι άρπαξα απ' αυτό τις δυο φορές που τό μελέτησα, με φτάνει. Μπορεί να μην καλοθυμούμαι τα όνόματα, ούτε όλες τις σκηνές, ούτε μερικές λεπτομέρειες, με δέν έχει να κάνει τίποτα. Τις λεπτομέρειες θάν τις προσέξει άφριο ο κριτογράφος που θα ψιλοσκοκινήσει τό έργο για να ξεχωρίσει τάσκημα από τα καλά. Δεν καταπιάνομαι τέτα δουλιά, τη βαριέμαι. Μ' άρέσει, δε μ' άρέσει, ξέρω να πώ, και τό δράμα του κ. Φυτίλη μ' έρεσε πολύ.

Η υπόθεσή του με δυά λόγια. Ο ζωγράφος Λουκάς παντρεύτηκε τη Σμαράγδα από άγάπη. Είδε όμως πως ο γάμος σκοτώνει τον Έρωτα (μια θεωρία κι αυτή που συχολέγεται, με που σηκώνει και συζήτηση) κι επειδή ο έρωτας του χρειάζότανε για να τον δυναμώνει την άγάπη στη δουλιά του, ζήτησε να βρει στην άγκαλιά μιανής όμορφης, με ξεπασμένης και λαφρόμυαλης γυναίκας, της Άλεξάντρας τη δύναμη αυτή.

Είναι μερικοί που όλα τα επιτρέπουν στον καλλιτέχνη. Ο καλλιτέχνης μπορεί και να εγκληματίσει ακόμα, όταν αυτό το κάνει για την τέχνη του, από άναγχη της τέχνης, να ποϋμε. Διαβάζω κάποιες πως ένας ζωγράφος της Αναγέννησης σταύρωσε ζωντανό άνθρωπο για να χυει μπροστά του ζωντανή άναπαράσταση του μαρτυρικού θανάτου του Χριστού. Τό διάβασα και δέν έφριξα, θάμασα μοναχά. Τό ίδιο αίσθημα δοκίμασα διαβάζοντας τελευταία στο «Νουμά» και το μεγαλοάνταστο και περισσύτερον «Απελλά» του κ. Κ. Θεοτόκη. Όταν ο Άπελλάς θυσιάζοντας κι έρωτα και οίκτο και κάθε άλλο ανθρώπινο αίσθημα, στην Τέχνη διατάζει να λυσοδέσσουνε ζωντανό τό Διονυσόδωρο άπνουν στο βράχο και να τον τυραννήσουνε, για να χυει έτσι μπροστά του ζωντανό το μαρτύριο του Προμηθέα, σου γεννάει τό θαμασμό κι όχι την άγανάχτηση χειροκροτείς, μέσα στις γραμμές αυτές τις γιομάτες από μεγάλα και φρίκη, τον τεχνίτη και δέν ξεχωρίζεις καθόλου τον ήκαρδο κακούργο. Όχι μόνο ένα Διονυσόδωρο, με και χίλιους, λές, είχε κάθε δικαίωμα να θυσιάσει ο μέγας ζωγράφος για να χορτάσει την ευγενική δίψη της καλλιτεχνικής ψυχής του.

Δε λές τό ίδιο και για τό Λουκά του κ. Φυτίλη. Ο Λουκάς μπορεί να φτάνει όμορφες εικόνες, με καλλιτεχνική ψυχή δεν έχει, άληθινός καλλιτέχνης δεν είναι. Αν είταν τέτοιος, ή άγγελική άφοσίωση της γυναίκας του, της Σμαράγδας, ή βαθιά άγάπη της, τό «μέσα πλούτος» που αναδίνεται από κάθε πράξη κι από κάθε λόγο της, θα τον κάνανε να ζητήσει την κινήτρα δύναμη της τέχνης στη γυναίκα του και να βρει την έμπνευσή του στην ψυχή της. Με ο κ. Φυτίλης τον ήρωά του τον ζωγραφίζει περισσότερο άνθρωπο — μερικές φορές και λίγο άνόητο — και λιγότερο καλλιτέχνη. Μπορεί να τό κάνει κι επίτηδες, κι έτσι ελπίζω, γιατί με άληθινό καλλιτέχνη για ήρωά τό δράμα του δε θα καλοστεκούτανε ίσαμε τό τέλος. Θα τέλιωνε στη δεύτερη πράξη όταν ή γυναίκα του τανοίγει την καρδιά της, ή καλύτερα και σωστότερα όταν του άπλώνει κάτω στα πόδια του τους άξετίμωτους θησαυρούς της ψυχής της, σε να του λέει: «Κομμάτιασε την καρδιά μου, αφού δική σου είναι, εύτύχησε με τό μαρτύριό μου, αφού σε ζει αυτό, άγάπη την Άλεξάντρα αφού ή άγάπη της σου είναι απαραίτητη για την τέχνη σου, με μη πάψεις να μ' αγαπάς και μένα τη φτωγή!»

Αν είτανε άληθινός καλλιτέχνης ο Λουκάς άλλο απ' αυτό δε θα ζητούσε. Είναι τόσο σπάνια ή τυφή άφοσίωση σήμερα που και καλλιτέχνη ακόμα μπορεί να συγκινήσει και να ένθουσιάσει. Ο

Κατόπι ο συγγραφέας του άρθρου κάνει μια σύντομη άνα...

καλλιτέχνης, κι ἄν δὲν εὑρίσκει στὴν τέτια ὑπέροχη ἀφοσίωση τὸ ξεδιψάσμα τῆς ψυχῆς του, θάχει τουλάχιστο τὴν ἀνθρώπια νὰ μὴν τῆς πετάει κατὰ μούτρα τὴν ἐνοχλη ἀγάπη του—τὴν περισσότερο σαρκική παρά ψυχική, ἀγάπη δηλ. ὄχι καλλιτέχνη παρά παραλυμένου ἀνθρώπου—καὶ νὰ μὴν τῆς λείπει τὸ φέριμά του πὼς μιὰ γυναῖκα δὲν τονε φτάνει, μὰ τοῦ χρειάζονται δύο, μὴν ποῖε καὶ περισσότερες, μὴν, νὰ ποῦμε, γιὰ τὸ σπῆτι, ἄλλη γιὰ τὸ ἐργαστήρι, ἢ τρίτη γιὰ τὸν περίπατο, ἢ τέταρτη γιὰ τὰ καλοκαιρινὰ μικροταξιδάκια κ' ἢ πέμπτη δὲν ξέρω γιὰ ποιά ἄλλη δουλιὰ.

Γι' αὐτὸ ἐπιμένω πὼς ὁ κ. Φυτίλης ἐπλασε τὸν ἥρωά του πολὺ ἄνθρωπο καὶ καθόλου καλλιτέχνη. Τὸν εἶπε ζωγράφος, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰν τοῦ δώσει ἕνα ἐπάγγελμα—ὁ ρόλος τοῦ γυναικᾶ δὲν εἶναι ἐπάγγελμα—κι ἀφοῦ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ φαντάζει πολὺ ἀπάνου στὴ σκηνή. Ὁ «διχασμός» τοῦ αἰσθημάτου πὺ θέλει νὰ μὰς παρουσιάσει ὁ συγγραφεὺς, δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ πρὸνόμιος τῶν ζωγράφων. Εἶναι ψυχικὴ ιδιότητα ἢ ιδιοτροπία πὺ σκετίζεται περισσότερο μὲ τὸ φυσικὸ, μὲ τὴν «ιδιοσυγκρασία», πὺ λέν, τοῦ ἀνθρώπου παρά μὲ τὸ ἐπάγγελμά του. Κάθε ἄνθρωπος, καὶ χτίστης νᾶναι, μὴν ποῖε νὰ διπλαγηθεῖ, δηλ. μὴν ποῖε ἀγαπῶντας τὴ γυναῖκα του νὰ γαπαίει κι ἄλλη, γιὰ τοῦτο ἢ γιὰ κείνο τὸ χάρισμά της, ἴσως καὶ γιὰ τὴ ψυχὴ του, ἀνύσχη κι ἀχόρταγη, ἀναζητάει ὑλονένα τὴν ἀπόλυτη εὐτυχία, πὺ ἀλλίμονο δὲ βρίσκεται στὴ ζωὴ, παρά μοναχά στὴ φαντασί τῶν ποιητῶν. Ψυχικὴς ιδιοτροπίας, βλέπετε, ὅλ' αὐτά. Ἄλλος μὲ τὸ λίγο εὐχαριστιέται. Ἄλλος καὶ τὸ πολὺ τὸ βρίσκει λίγο.

Σὰν κατηγορηθεῖ κανεὶς σὲ τέτια ζητήματα, δύσκολο νὰ σταματήσει. Ὁ κ. Φυτίλης τὰ φτᾶει μὲ τὸ δράμα του. Τὸ εἶπα πὼς δὲν περνιέται ἐτσι ἀνάβει συζήτηση. Καὶ νὰ πὺ ὁ λόγος μου βγαίνει ἀληθινός. Γιὰ σημειωσούλα τάρχινησα, καὶ κοντεῖ νὰ γίνει ἄρθρο· ἄ δὲ σταματήσω ἀπότομα, ἢ σημειωσούλα μου τὸ δίχως ἄλλο θὰ γίνει μελέτη ψυχολογική.

Γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονική τοῦ ἔργου λίγα ἔχω νὰ πῶ. Τὸ δράμα εἶναι μὲ τρεῖς πράξεις, μὲ πρόλογο καὶ μ' ἐπίλογο. Ἡ τέτια διαίρεση εἶναι πολὺ παλιὰ. Ὅταν τὸ δράμα γράφεται μονάχα γιὰ νὰ διαβαστεῖ, μὴν ποῖε ἀξίολογος νὰ σταθεῖ κι ὁ πρόλογος κι ὁ ἐπίλογος. Μὰ γιὰ τὴ σκηνή, ἐξὸν πὺ εἶναι περιττὰ τὰ τέτια, ζαλίζουν κιόλας καὶ τὸ θεατὴ πὺ πρόλογο κ' ἐπίλογο θὰν τὰ πάρει γιὰ πράξεις ξεχωριστές, γι' ἀρχὴ καὶ γιὰ τέλος τοῦ δράματος, ἐνὺ τέτιο σκοπὸ δὲν ἔχει ὁ συγγραφεὺς. Στὸν πρόλογό του ὁ συγγραφεὺς θέλει νὰ δείξει—μιλάω γι' ἀναγνώστη πάντα κι ὄχι γιὰ θεατὴ—τί ἔγινε πρὶν ἀρχινῆσαι τὸ δράμα· καὶ στὸν ἐπίλογό του τί ἔγινε ἀφοῦ τὸ δράμα ἰτέλειωσε.

Μὰ τὸ πρὶν καὶ τὸ ἀφοῦ στὴ σκηνή δὲ στέκονται καθόλου. Καὶ τὸ δράμα τοῦ κ. Φυτίλη, πὺ εἶναι φτιασμένο ἴσα ἴσα γιὰ τὴ σκηνή, φαίνεται σὰ νὰ στενοχωριέται σφιγμένο ἀνάμεσα πρόλογο κ' ἐπίλογο. Γι' αὐτὸ θὰ προτιμῶσα ὁ πρόλογος, πὺ ἔχει τόσο ὁμορφες ιδέες, νὰ μὴν εἴτανε σκηναϊκός, ἀλλὰ πρόλογος τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφεὺς. Ὁ ἴδιος δηλ. ὁ συγγραφεὺς νὰ μιλάει στὸν ἀναγνώστη του γιὰ τὸ μεγάλο ψυχολογικὸ ζήτημα πὺ θὰ ζετυλιχτεῖ κατόπι στὸ δράμα. Μερικὲς ιδέες τοῦ πρόλογου, πὺ εἶναι ἀπαράτητα καὶ γιὰ τὸ δράμα, μὴν ποῖεσαν μὲ τέχνη νὰ χωθοῦνε στὴν πρώτη πράξη ἢ καὶ στίς κατοπινές. Ὁ ἐπίλογος πάλι, ἀφοῦ τὸ δράμα ἀδύνατο νὰ τε-

λιώσει στὴν τρίτη πράξη, μὴν ποῖε νὰ γίνει πράξη σωστή, κ' ἔτσι τὸ «Δίχως ἀκρογιάλι» μὲ τέσσερις πράξεις, δίχως πρόλογο κ' ἐπίλογο, θὰ εἴτανε πολὺ τεχνικώτερα σαρωμένο.

Εἶπα παραπάνου πὼς τὸ δράμα εἶναι φτιασμένο γιὰ τὴ σκηνή καὶ τὸ ξαναλέω. Ἄμα παρασταθεῖ, καὶ τὸ ἐλπίζω νὰ παρασταθεῖ, γλήγορα μάλιστα στὴν Πόλη ἢ ἐδῶ, τὴν ἐπιτυχία τὴν ἔχει ἀπὸ τώρα σίγουρη. Στὸ θεάτρο τραβιέται κανεὶς ἄθελα ἀπὸ τὴ δράση καὶ δὲν προσέχει καὶ τόσο στίς λεπτομέρειες. Λίγη τέχνη τοῦ συγγραφεὺς χρειάζεται γιὰ νὰ δεθεῖ ὁ θεατὴς, καὶ τὴν τέχνη αὐτὴ ὁ κ. Φυτίλης τὴν ξέρει περίφημα καὶ τὴ μεταχειρίζεται μ' ἀπλοχεριά. Ἐχει σκηνές τὸ δράμα, ὄχι μιὰ οὔτε δύο, πὺ θὰ φέρουσε δάκρυα στὰ μάτια κ' ἔχει ἄλλες πὺ θὰ ἠλεχτοῖσαν τὰ χέρια σὲ χεροκροτήματα. Στὴ σκηνή ἀπάνου μὴν ποῖε κι ὁ Λουκάς ἀκόμα νὰ συνεπάρει τὸ θεατὴ καὶ νὰ σκεπάσει μερικὰ ἄσκημα σημάδια, κι ἄλλα κακότεχνα, τοῦ χαραχτήρα του. Ἐκείνη ὁμως πὺ θὰ συγκινήσει στὴ σκηνή, ὅπως συγκινεῖ καὶ στὸ βιβλίον, ἐκείνη πὺ θὰ βουρκώσει μάτια καὶ θὰ σπαράξει ψυχές, εἶναι ἡ Σμαράγδα, ἢ εὐγενικὰ καὶ μεγαλόψυχη γυναῖκα, τὸ ἄρθρο αὐτὸ λουλοῦδι πὺ ἢ κακιά του μοῖρα τὴν ἔστη ἀσφυκτικὰ καὶ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἐγωῖσμὸ σέρα ἐνός ἀνθρώπου, πὺ ὅσο βασανισμένα κι ἔζει κι ὅσο ἐλεεινὰ κι ἔντελιώνει τὴ ζωὴ του, δύσκολο νὰ κινήσει τὴ συμπάθεια, ἀφοῦ τὴ συμπάθεια ἀναγνώστη καὶ θεατὴ ἀλάκερη τὴν κερδίζει αὐτὴ μὲ τὴν ἀγγελικὰ καλοσύνη της καὶ τὸ σπαραχτικὸ της μαρτύριο.

Ὅχι μοναχὰ γιὰ τὴν τεχνικὰ πλοκή τοῦ δράματος του, μὰ καὶ γι' ἄλλα πολλὰ—πὺ καιρός καὶ πὺ τόπος νὰν τάραδιάσει κανεὶς ἕνα ἕνα:—μὴν ποῖε νὰ περιφανεῖται ὁ κ. Φυτίλης. Μὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ περιφανεῖται γιὰ τὸ ἐδημιούργησε μιὰ τέτια ὑπέροχη Σμαράγδα πὺ κάθε φημισμένος δραματογράφος μὴν ποῖε νὰ τὸν τὴν ζηλέψει γιὰ ἔργο του.

Δ. Η. Ταγκ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ. — ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ — 1905 — Ἡ ἐφορεία πὺ διευθύνει τὰ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα τῆς Πόλης, γιὰ ναυξήση τὰ ἔσοδά τους ἀποφάσισε κάθε χρόνο νὰ τυπῶν ἕνα ἡμερολόγιον καὶ τὰ κέρδη πὺ θὰ μένουσε νὰ μπαίνουσε στὸ ταμεῖο τῶν Καταστημάτων. Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἡμερολογίου τοῦ του τυπώθηκε μὲ τὴ φροντίδα τῶν κ. κ. Ι. Σιώτη, Λ. Καζανόβα καὶ Σ. Ναρλή, πὺ διαλεχτήκανε γιὰ «Συνταχτικὴ Ἐπιτροπὴ» μὲ γραμματέα τὸν κ. Ι. Ἰωαννίδη Βοσπορίτη. Τὸ βιβλίον μὲ τὸ σκοπὸ πὺ βγαίνει πρέπει νὰ ὑποστηρικτὴ ἀπὸ κανένα. Ὅταν ἡ φιλανθρωπία ζητᾶ τὸν ὄβολο τοῦ ἀλλοινοῦ μὲ τέτοιον ὁμορφὸ τρόπο, τὰ χέρια πρέπει νὰ ἀνοίγουνται εὐκολὰ. Ὁ ἀγοραστής τοῦ ἡμερολογίου αὐτοῦ δὲ θὰ δώσει μονάχα τὸ λίγο χρέμα του ξέροντας πὼς θὰ πιάσῃ τόπο, μὰ συνάμα θάποχτήσῃ κ' ἕνα βιβλίον πολυσέλιδο, καλλιτεχνικώτατα τυπωμένο, μὲ πολλὲς κι ὁμορφες ζουγραφίες, μὲ χίλιες δυὸ χρήσιμες πληροφορίες, πρὸ πάντων γιὰ τοὺς ἐμπορευόμενους μὰ καὶ γιὰ κάθε ἐπιστήμονα ἢ περίεργο πὺ θέλει νὰ πλουτίσῃ τίς γνώσεις του. Τέτοια ἡμερολόγια ἀληθινὰ τιμοῦν ἐκείνους πὺ τὰ βγάνουν. Ἄξια μὲ τὸν τέλιον πίνακα γιὰ τὰ μέλη τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Πατριαρχείου καὶ μὲ τίς στατιστικὰς εἰδησεις

ποσοὶ δὲ θὰ ὠφεληθοῦν! Κι ὅσα γράφονται γιὰ τὰ φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, ποῖο θαυμασμὸ δὲ θὰ γεννήσου, ὅταν σκεφτῇ κανεὶς τί κατορθώνει ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τοῦ Ρωμιοῦ, πὺ στὸ ζήτημα τοῦτο πραγματικὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλο λαὸ. Καὶ δὲ μιλάει τὸ ἡμερολόγιον μόνον γιὰ τὴ φιλανθρωπία πὺ τρανὸ τὸ θρόνο της ἔχει στήσει στὴν Πόλη, ἀλλὰ καὶ γιὰ κείνη πὺ δείχνεται περὶφανεὴ σὲ ἄλλες πολιτεῖες στίς τέσσερις ἅκρες τοῦ κόσμου, ὅπου ὑπάρχουν κ' Ἕλληνες.

Ἐχει καὶ τὸ φιλολογικὸ του μέρος τὸ ἡμερολόγιον, πλούσιο μὴν ποῖε νὰ πῆ κανένας, μὰ ὄχι καὶ ἴδια πετυχημένο. Βρίσκει κανεὶς ἐκεῖ μέσα πολλὰ ὁμορφα νὰ διαβάσῃ, μὰ εἶναι καὶ μερικὰ πὺ καλλήτερα νὰ τὰ περάσῃ χωρὶς νὰ τὰ κοιτάξῃ. Μὰ αὐτὰ εἶναι δεύτερης γραμμῆς πράματα καὶ διορθῶνται μὲ τὸν καιρὸ. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι τὸ ἡμερολόγιον βγαίνει γιὰ σκοπὸ πὺ τὸν κανεὶνα πρέπει νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ τὸν κἀνὴ νὰ σφίξῃ γκαρδιακὰ τὸ χεῖρ ἐκείνου πὺ σκέφτηκαν τέτοιο πράμα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ ὁμορφὸ τους ἔργο θὰ τραβήξῃ μπροστά.

ΤΗΣ ΕΞΟΧΗΣ. — Εἰκόνες καὶ διηγήματα ἐπὶ Ι. Γλίκα. — ΤΟΜΟΣ Α' — ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο μὰς ἔρχεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν, ἀπὸ τὴν ἄλλη καρδιά τοῦ Ἑλλητισμοῦ. Ὁ συγγραφεὺς του εἶναι καὶ διδάκτορας τῆς φιλολογίας. Ὁ τίτλος αὐτοῦ δὲν πιστεύουμε νὰ τοῦδωσε τίποτα περισσότερο γιὰ νὰ δυναμώσῃ τὸ συγγραφικὸν του ταλάντο. Τὰ διηγήματα τοῦ κ. Γλίκα εἶναι γραμμένα ἀπάνου στὸ ἠθικογραφικὸν καλοῦπι, μὰ οἱ ὑπόθεσις του κοινὲς καὶ πλεγμένες μὲ τρόπο πὺ νὰ μὴ μὴν ποῖε νὰ σιμῶσουνε στὸ ἀληθινὸ καλλιτέχνημα. Σ' αὐτὸ βέβαιον φταίει μονάχα ὁ κ. Γλίκα, γιὰ τὴν ἐξοχὴ στὸν καλλιτέχνη, πὺ ἔχει μὰτι νὰ βλέπῃ, δείχνει χίλιες ἄλλες δυὸ ἀφανταστες ὁμορφιές, κ' οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξοχῆς εἶναι πολὺ κατακλληλοὶ γιὰ νὰ χρησιμεύουσαν ὡς βάση σὲ δυνατὰ κι ἀληθινὰ ψυχολογικὰ διηγήματα. Δὲν ξέρουμε ἂν λείπῃ πολλὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν πατρίδα του ὁ κ. Γλίκα, κι ἂν ὁ τόπος, ὅπου σήμερον ζῇ, ἔγινε γι' αὐτὸν περιεχθλον, πὺ δὲν τόνε βοηθάει νὰ πλάσῃ ὁμορφα. Φαίνεται ὁμως καθαρὰ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ θύμησις παλιῆς παίρνει τίς περισσότερες ἰστορίες του· μὰ ἡ ἀναπλαστικὴ του φαντασία δείχνεται ἀδύνατη καὶ σ' ἀρκετὰς μερίδες τὸν ξεγελάει καὶ τὸν κανεὶ νὰ παραστραπῆ τὸ χεῖρ του τὴ στιγμή πὺ παστικίζει νὰ τραβήξῃ δυνατὴ πινελιά γιὰ νὰ χρωματίσῃ εἴτε ἕνα πρόσωπον, εἴτε ἕνα συναίσθημα. Εἶναι πάρα πολὺ βέβαιον ὅτι οἱ χωριᾶτες τῆς Κέρκυρας, ἂν τύχαινε νὰ διαβάσουν τὰ διηγήματα τοῦτα, τίς περισσότερες φορὲς θὰ διαμαρτυροῦσαν ἐναντία τοῦ συγγραφεὺς, ἀντὶ νὰ τόνε χειροκροτήσουσαν, γιὰ τὸς παρουσιάζει πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ ὅτι ἀληθινὰ εἶναι στὴν καλὴ ἢ τὴν ἄσκημη ὄψη τους. Δὲ λῆμε πὼς μέσα στίς 252 σελίδες δὲν εἶναι καὶ μερικὲς ὁμορφες καὶ πετυχημένες· μὰ αὐτὲς εἶναι τόσο λίγες, μπροστά στίς ἄσκημες! Διαβάσαμε στίς ἐφημερίδες μερικὰ θούρια κριτικὰ ἄρθρα, δημοσιογραφικὰ γραμμένα, γιὰ τὰ διηγήματα τοῦτα. Στούς κριτικούς αὐτούς κάνουμε μιὰ ρώτηση. Ἄν ἔγραφαν ποτὶς τους διηγήματα θὰ παίρνανε γιὰ μοντέλο τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γλίκα, ἀνίσως θέλανε νὰ γράφουσαν ἀληθινὰ; Δὲν τὸ πιστεύουμε. Μὴν ποῖε ὁμως καὶ νὰ τὸπαιρναν ποῖός ξέρει· ἄμα γράφουσαν τέτοιες κρίσεις μὴν ποῖεσαν νὰ γράφουσαν καὶ διηγήματα, πὺ μπροστά τους τὰ γράφουσαν τοῦ κ. Γλίκα νὰ εἶναι πραγματικὰ ἀριστουργήματα.

Ο κ. Γκίκας θέλησε μονάχος του κι από άλλη μεριά νάβη τὸ βιβλίον του ἀποκριμῆ ἀπὸ τὴ γλωσσική μεριά. Γιατί δὲν τῷγραψ: σὲ γλώσσα δημοδμορφῆ, ἄξαφνα στὴ δημοτική, ποῦ σ' ἀρκετές μεριές δείχνει ὅτι τὴν ξέρει πολὺ καλά; Προτίμησε τὴν ἀνάκατη γλώσσα. Μὰ νὰ ποῦ τὸν ἔφερε ἡ προτίμησι αὐτῆ. Μιά ἀπόδειξι ἀκόμα ὅτι τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα βαδίζει πλάι μὲ τὸ τεχνικὸ. Ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης τὸ βλέπει εἴκολα αὐτὸ καὶ τὸ νοιώθει. Κ' ἓνα βιβλίον ποῦ κλεῖ μέσα του τὴ γλωσσική φευτιά, δὲν μπορεῖ παρὰ καὶ στὴν τεχνική του ὄψη νάβη ψεύτικῃ. Γι' αὐτὸ τὰ δηγήματα τοῦτα ἀν γράφονταν καὶ στὴν καθαρῆουσα τὴν ἀγγλή, τὴν ἴδια ἐντύπωσι θὰ μᾶς ἔκαναν. Νὰ περιμένουμε πῶς ὁ Β' τόμος τοῦ κ. Γκίκα θὰ εἶναι καλῆτερος; Ἄς τὸ ἐλπίζουμε.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ

6

ΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΜΑΣ

A'.

Γύρω τριγύρω θεωρεῖς ἓνα στεφάνι ἀπὸ κάτι νησάκια μικρά, ποῦ στὴ μπουνάτσα ἀπὸ μακριά σοῦ φαίνονται ἅν πάπιες στὰ νερά, κι' ἀπὸ κάτι βράχους ὀλόξερους, ποῦ πολλές φορές τοὺς πνίγει ἡ φουρτοῦνα τοῦ χειμῶνα μὲ τὰ μανιωμένα κύματα τῆς καὶ τοὺς τρελλοὺς ἀφρούς τῆς. Στὴ μέση ἅν ἓνα βραχόνησο πὸ μεγάλο ἔχει ὑψωμένη τὴν κορφοῦλά του τὸ μικρό μας νησάκι, τὸ Καστελλόριζο, ποῦ στὴν ἀρχαιοτητα ὀνομαζότανε *Μεγίστη*. Τὸ μόνο καὶ ξεχωριστὸ στολίδι του εἶναι τὸμορφὸ λιμανάκι του, ποῦ βλέπει κατὰ τὸ βορρῆ ἀντικρῶ στὸν Ἀντίρρολλο καὶ ποῦ γένηκεν αἰτία ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ χρόνια ἀκόμα νὰ κατοικήθῃ ὁ ἄγονος αὐτὸς βράχος. Γιὰτί χωρὶς τὸ ἀσφαλῆστατο αὐτὸ λιμανάκι του θὰ εἴταν ἐξάπαντος ἔρημο τὸ νησάκι μας, ποῦ μήτε δάση ἰσκιωμένα ἔχει, μήτε λιβάδια καταπράσινα, μήτε χωράφια σπαρτωμένα, μήτε πεδιάδες γεμῆτες χλωρωσιά. Μονάχα βουνάκια φαλακρά καὶ βράχους ἄβατους τὸ πιὸ πολὺ καὶ γκρεμοὺς φοβεροὺς καὶ ρυάκια ξερὰ εἶναι καταδικασμένο νὰ βλέπῃ τὸ μάτι τοῦ φτωχοῦ νησιώτη, ποῦ ἀναγκάζεται νάνασῆσῃ τὴν πρηγοριάν ἀπὸ τὴ μάνα του τὴ θάλασσα καὶ τὸν οὐρανὸ τὸν πατέρα του. Λίγα μόνο δέντρα, τὰ πιὸ πολλὰ ἐλιές, καὶ κάμποσα χαμόκλαδα καὶ μία χλόη ἀραιή κι' ὀλόφωχη σκεπάζουν τὴ γύμνωσι τοῦ ξεροῦ αὐτοῦ νησιοῦ, ποῦ μας ἔδωκεν ἡ ἀστοργη Μοῖρα γιά παντοτεινὴ κατοικία, καὶ πολὺ ὀλίγοι κῆποι καὶ κημπὸς' ἀμπελία παρουσιάζουν ἀνθισμένη ὄψη καὶ δείχνουν τὸ χρῶμα τῆς ξηρᾶς τὸ πιὸ γλυκὸ, τὸ πράσινο. Ἄλλοίμονο!

Κι' ὁμως πόσῃ ἀγάπῃ δὲν κρύβουν γιά μᾶς οἱ βράχοι αὐτοί, ποῦ εἶδαν τὰ πρῶτ' ἀθέβαια βήματὸ μας, κι' ἀκούσαν τὰ πρῶτα παιδικαῖα τραγούδια μας κι' ἀντήχησαν τίς πρῶτες ἀληθινῆς χαρῆς μας! Καὶ πόσο μᾶς μαγεύει ἡ φτωχικὴ αὐτὴ φυρωσιά ποῦ ῥίχνει τὸν ἰσκίο τῆς στοὺς καημένους ἀπὸ τὸν ἥλιο βράχους τοῦ νησιοῦ μας καὶ ποῦ μᾶς ἀποκόιμισε κατὼ ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς, ἀφίνοντας τὸ θαλασσινὸ ἀγέρι νὰ μᾶς γλυκοδροσιζῃ!

Ὅταν εἵμαστε ριγμένοι στὴν ἀστοργῆ τῆς ξενητῆας ἀγκάλῃ, μὲ τί πόνο θυμούμαστε τὸν ἀγαπημένο αὐτὸ βράχο, ποῦ νοματίζεται πατρίδα καὶ ποῦ ἡ θύμησή του μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τίς πιὸ γητεῦτες στιγμῆς τῆς περασμένης μας ζωῆς. Καὶ μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε μὲ τί λαχτάρα τὸ ναυτόπουλο, ἀπάνω στὸν κάσσορο τοῦ καραβιοῦ ξαπλωμένο, ἐνῶ ὁ ἀγέρας φυσᾷ πρῶμα, νοσταλγεῖ τὰ βουνάκια τοῦ νησιοῦ μας καὶ βρέχοντας τὰ ἠλιοκαμένα μάγουλά του μὲ δάκρυα μαργαριτάρια, τραγουδεῖ:

Καημένο Καστελλόριζο, ψηλά 'ναί τὰ βουνά σου
κι' ὁμορφες εἰν' οἱ κοπελιές ποῦ κόβουν τὰ κλαδιά σου.
'Αραγε θὰ τάξιθῶ τοῦ τόπου μου τὰ μέρη
τῆς γειτονίας τίς ὁμορφες καὶ τὸ δικό μου ταῖρι;
Καημένο Καστελλόριζο, πῆλεις πολλὰ καράβια
ἔχεις κορίτσια ὁμορφα καὶ ναῦτες παλληκάρια.
'Ολόπικρ' εἰν' ἡ ξενητῆιά, πικρὸ τὸ ξένο χῶμα,
ὅλα πικρά τῆς ξενητῆας καὶ τὰ λουλούδια ἀκόμα.

B'.

Τὸ νησάκι μας ζῆ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὅλοι πᾶνω κατὼ οἱ νησιώτες μας εἶναι ναυτικοί. Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ ῥίχνονται στὸν ἀγῶνα τῆς θάλασσας. Τὸ πιὸ πολὺ μέρος τῆς ζωῆς τοὺς εἰσὶν μέσα στοῦ καραβιοῦ τὴν ἀγκυλιά, κατὼ ἀπὸ τίς σταύρωσες καὶ τὰ σκοινιά. Συνειθισμένοι τόσο στὶς τρικυμῆς τῆς «γλυκοκυματούσας πικροθάλασσας», ὅσο καὶ στὶς ἀντάρες τῆς ζωῆς, εἶναι σ' ἀπίστευτο βαθμὸ ἡμεροὶ κ' εἰρηνικοί. Ἡ καρδιά τοὺς εἶναι γεμάτη γλυκάδα κι' ἀγάπη ἀπέραντη ἅν τὸν ὄριζοντα ποῦ κάθε μέρα βλέπουν τὰ ναυτόπουλά μας. Μέσα στὴν τραχύτητα ποῦ βλέπεις πολλές φορές στὰ λόγια τοὺς, ξεδιαλίζεις μιὰ καλωσύνη καὶ μιὰ παιδική, ἔτσι νὰ πῶ, ἀθωότητα. Αἰώνιον πολιτισμὸς δὲ θὰ ἡμέρωνε τόσο τοὺς ναυτικούς πληθυσμοὺς τῆς φυλῆς μας. Στολισμένοι ἀπὸ κάθε γενεὰ συγκολλημένῃ κι' ἀπὸ κάθε ἀρετῆ, ὑπομονή, φιλοστοργία, δικαιοσύνη, πατριωτισμὸς, ἐλπίδα κ' οἰκονομικῆ, κερδίζουν τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἐκτίμησή σου, εὐθὺς ποῦ θὰ τοὺς γνωρίσης.

Ὅλοι καλῆς καρδίης. Χαρούμενοι κι' αἰώνια χαρούμενοι. Πάντα γελοῦν, πάντα τραγουδοῦν, πάντα χωρατεύουν. Κάνεις κέφι νὰ τοὺς ἀκούς νὰ σου διηγῶνται κάτι κομμάτια ἀπὸ τὴ ζωὴ τοὺς. Ἐκεῖ παίρνουν καὶ δίνουν τὰ μπρῆκια, οἱ ἀνέμοι, τὰ ξάρτια, τὰ κύματα. οἱ βροχές, οἱ μπουνάτσες, οἱ κόρφοι, τὰ λιμάνια, οἱ ράντες, οἱ στεριές, οἱ γουλέττες.

Καὶ κρύβουν μέσα στὴν ψυχὴ τοὺς οἱ νησιώτες μας κάτι ποῦ δὲν τοὺς ἀφίνει: νὰ μείνουν μιὰ ὥρα ἡσυχοὶ κ' εὐχαριστημένοι σὲ κείνο ποῦ θεωροῦν. Τὸ ἀνήσυχο τῆς ψυχῆς, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς μας. Σᾶν εἶναι στὴν πατρίδα γυρεύουν τὸ ταξεῖδι, ἅν εἶναι στάνοιχτὸ πέλαγο ποθοῦν τὴ στεριά, ἅν εἶναι στὸ σπῆτι περιμένουν μ' ἀνοπομονησία τὴν ὥρα ποῦ θὰ τσουρμάρουν καὶ θάνοίξουν τὰ πανιά γιά τὸ ταξεῖδι. Περιέργοι. Στὴ μπουνάτσα νὰ θέλουν τὴ θλασσο-ταραχὴ καὶ στὴν τρικυμία νὰ παλεύουν ἅν ἦρωες γιά τὴ γλυκεῖα ζωὴ ζητώντας τὴν ποθητὴ γαλήνη.

(Ἀκολουθεῖ)

Καστελλόριζο

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΝΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΨΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ

— Ἐνα περίεργον. Δυὸ «Ἀντιγόνες» ἐτιναχτήκαν σήμερ τὰ μέσα στὸ «Νουμῆ», κ' οἱ δυὸ μεταφρασμένες ἀπὸ Γουμνασιάρχῃδες.

— Ἐνα μὲν πρὸ περασμένου φύλλου, καὶ ἡ ἄλλη στὸν ἀριθμὸ 69 (μεταφραστῆς τῆς δευτέρας ὁ Γουμνασιάρχῃς Πρωτοπαπῆ; καὶ ἐτιναχτήσ του ὁ συνεργάτης μᾶς Κόστας Παρορίτης).

— Εὐχόμεστε νὰ βρεθοῦν κι ἄλλοι Γουμνασιάρχῃδες νὰ ρηχοῦνε τῆς «Ἀντιγόνης». Τέτια γένηται σχολαστικὰ πρέπει νὰ κριθοῦν ἀπὸ βιβλιοπράϋοντες.

— Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ Ρούστικα καράβια ποῦ βούλιαξε ὁ Τόγκος βρισκότανε καὶ τὸ ταμεῖο τῶν Πανσλαβιστῶν.

— Ἄπ' αὐτὸ, καθὼς γνωρίζετε, πλερώνονται οἱ δημοτικιστάδες.

— Τῆ θλιθερῆ εἴδησι μᾶς τὴν ἀνάγγειλε μὲ κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα ὁ Ἡποδονόταρ, ποῦ αὐτὸ, λέει, τὸν ἐμποδίζει νὰ σταίλει καὶ στὸν Παπαντωνίου τὰ ρούβλια ποῦ τοῦ εἶχε τάξει γιά τὴν ἐλεγεία του στὸ «Πετροπαβλόσκη».

— Ἐνα πρόγραμμα ἀνθρωπινὸ, σὲ ζωντανὴ γλώσσα γραμμένο, δημοσίεψε ὁ θάσος τοῦ «Ἀθηναίου».

— Καὶ μὲ οὐ μὲ τὸ πρόγραμμά του μᾶς πείθει ὁ καλὸς θάσος πῶς ἐπιτάξει θὰν τὸ κάνει, γιὰτί ἅν εἶχε σκοπὸ νὰ γελᾷσε τὸν κόσμο θὰν τοῦ μίλοῦσε μὲ τὴν καθαρῆουσα.

— Στᾶλλο φύλλο θὰ δημοσιεύουμε ἓνα ἄρθρον τοῦ Νιρβάλα γιά τὸ Ρωμικὸ θεάτρο ποῦ δημοσιεύτηκε Ρούστικα στὴ «Ζουαρία» τῆς Μόσκας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν Γερμανίαν-Βερλίνον
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ
Φράγκα χρυσᾷ 10,000,000
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ὑποκαταστήματα:
Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρῃ, Θεσσαλονικῃ, Ἀλεξανδροῖα καὶ Πραγῃ ἐν Ἀμβούργῳ

Ἐνεργεῖ προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, τηλεγραφικῆς πληρωμῆς, ἀγορᾶν καὶ πώλησιν συναλλαγμάτων, ἐκδίδει πιστωτικὰς ἐπιστολάς (lettres de Crédit) δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀνατολήν καὶ πᾶσαν ἕλληνὴν χώραν, ἀγοραπωλησίας χρωγραφῶν παντὸς εἶδους, χορηγῆσεις δανείων καὶ ἀνοικτῶν λογαριασμῶν ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρωγραφῶν καὶ ἐμπορευμάτων, καὶ ἐν γένει ὅλας τὰς χρηματικὰς ἐργασίας καὶ ὅλας τὰς τραπεζικὰς παντὸς εἶδους.

Τύχημα καταθέσεων

Ἡ Τράπεζα δέχεται καταθέσεις εἰς χρυσὸν καὶ τραπεζογραμματίων πληρώνουσα

Διὰ καταθέσεις εἰς χρυσὸν

2 ο) ἀποδοτέας εἰς πρώτῃν ζήτησιν

2 1)2 ο,ο » μετὰ τρεῖς ἕως ἕξ μῆνας

3 ο) » » ἕξ μῆνας ἕως 2 ἔτη

Διὰ καταθέσεις εἰς τραπεζογραμματίων

2 1)2 ο) ἀποδοτέας εἰς πρώτῃν ζήτησιν

3 ο) » » μετὰ τρεῖς ἕως ἕξ μῆνας

3 1)2 ο) » » ἕξ μῆνας ἕως 2 ἔτη

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Μετ. Λυπούμαστε, μὰ δὲ μᾶς κάνουν. Τὸ ἐπίγραμμα μάλιστα σ' ἓνα κranio τὸ βρήκαμε πῶς εἶναι γραμμένο γιά ἓνα κranio... ἀδειανό. — κ. Ρωσσοφίλο. Τὸ «Πετροπαβλόσκη» δὲν εἶναι τυπογραφικὸ λάθος. Ἐτσι λέγεται Ρούστικα καθὼς βεβαίως τὸν Παπαντωνίου ὁ φίλος Ρωσσολόγιος κ. Ἄγαθ. Κωνσταντινίδης. — κ. Φιλ. Φιλ. Νὰ μᾶς πῆτε πρῶτα τ' ἀληθινὸ σὰς ὄνομα κ' ἕπειτα βλέπουμε. Μήπως εἶσατε δῶ καὶ λόγους μᾶς ἐπὶ τὴν Ἀσφίνα καὶ μᾶς γράφατε ἀπὸ κεί;